

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotikuntalain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kotikuntalakia. Muuttoilmoitusmenettelyä koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että ne vastaisivat säädöstasoltaan uuden perustuslain vaatimuksia. Nykyisin asetukseen sisältyvät säännökset ilmoituksen tekemisen tavoista, ilmoituksen yhteydessä annettavista tiedoista, ilmoituksen vastaanottamisesta ja toimivaltaisesta maistraatista ehdotetaan otettaviksi lakiin. Ilmoitusmenettelyä koskeviin säännöksiin tehtäisiin myös eräitä sisällöllisiä muutoksia. Maistraattien lisäksi muuttoilmoituksia voisivat ottaa vastaan sopimuksen perusteella myös muut viranomaiset ja yhteisöt. Muuttoilmoituksen tekemiselle säädettyä määräaika pidennettäisiin. Lisäksi muuttopäivän määräytymistä koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi.

Laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä aiheutuvia seuraamuksia ehdotetaan muutettaviksi siten, että ilmoitusrikemaksua ei enää määrättäisi ilmoituksen myöhästymisen vuoksi, vaan se määrättäisiin niille, jotka eivät ole noudattaneet maistraatin asettamaa velvoitetta laissa säädetyn ilmoitus- tai tietojenantovelvollisuuden täyttämiseen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös huoneiston omistajan ja haltijan velvollisuudesta antaa tarvittaessa asukkaalle kotikunnan ja asuinpaikan määräytymistä, tilapäisen asuinpaikan merkitsemistä ja väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen tarkistamista varten tarpeellisia tietoja maistraatille.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu, viimeistään kuitenkin syksyllä 2004.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila ja ehdotetut muutokset	3
1.1. Nykytila.....	3
1.1.1. Yleistä	3
1.1.2. Muuttoilmoitusmenettely	3
1.1.3. Muuttopäivän määräytyminen.....	4
1.1.4. Sanktiot ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä	5
1.1.5. Merkinnän tekeminen väestötietojärjestelmään.....	5
1.1.6. Merkinnän korjaus ja muutoksenhaku	5
1.1.7. Ilmoitusvelvollisuus	6
1.1.8. Nykytilan arviointi.....	6
1.2. Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	10
2. Esityksen vaikutukset	15
2.1. Vaikutukset kansalaisiin ja hallintoon.....	15
2.2. Taloudelliset vaikutukset	15
3. Asian valmistelu	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	17
1. Lakiehdotusten perustelut	17
2. Tarkemmat säännökset	21
3. Voimaantulo	21
4. Säättämisjärjestys	21
LAKIEHDOTUS.....	23
kotikuntalain muuttamisesta	23
LIITE	27
RINNAKKAISTEKSTI.....	27
kotikuntalain muuttamisesta	27

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset**1.1. Nykytila***1.1.1. Yleistä*

Kotikuntalaki (201/1994) tuli voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1994. Laki sisältää säännökset muun muassa kotikunnan määräytymisestä, ilmoitusvelvollisuudesta, väestötietojärjestelmään tehtävästä merkinnästä, muuttopäivän määräytymisestä, ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin seuraamuksista sekä väestötietojärjestelmään tehdyn merkinnän korjauksesta ja muutoksenhausta. Kotikuntalain keskeisin tavoite on määritellä henkilön kotikunta siten, että se vastaa mahdollisimman tarkoin henkilön tosiasiallista asumista tietyssä Suomen kunnassa. Kotikuntalaki on yleislaki, jonka säännöksiä noudatetaan kaikessa viranomaistoiminnassa, johon henkilön kotikunnalla on vaikutuksia, ellei erityislainsäädännössä ole toisin säädetty.

Kotikuntalailla on myös kevennetty ja yksinkertaistettu kansalaisten ilmoitusvelvollisuutta sekä sitä menettelyä, jossa henkilön kotikunta todetaan ja merkitään väestötietojärjestelmään. Kotikunnasta ei tehdä erillistä valituskelpoista hallintopäätöstä, vaan tieto siitä merkitään lähtökohtaisesti henkilön antaman ilmoituksen perusteella väestötietojärjestelmään. Maistraatin on kuitenkin merkittävä tehdessään otettava huomioon kotikuntalakiin sisältyvät kotikunnan määräytymistä ja merkinnän tekemisen edellytyksiä koskevat säännökset. Koska henkilön kotikuntaan liittyy lukuisia ja merkittäviä oikeusvaikutuksia, laissa on pyritty turvaamaan kansalaisille riittävät oikeussuojakeinot.

Maistraatin tekemät ratkaisut henkilön kotikunnasta eivät oikeudellisesti sido muiden hallinnonalojen viranomaisia. Henkilön kotikunta on mahdollista ratkaista kullakin hallinnonalalla itsenäisesti, mutta soveltaen kuitenkin kotikuntalakia. Maistraatin tekemillä kotikuntamerkinnoilla on kuitenkin huomattava

tosiasiallinen ohjaava vaikutus muiden hallinnonalojen viranomaisten toimintaan. Tähän vaikuttaa muun muassa väestötietojärjestelmään talletettuihin tietoihin liittyvä julkinen luotettavuus.

1.1.2. Muuttoilmoitusmenettely

Kotikuntalaki ei edellytä muuttajan antamalta ilmoitukselta määrämuotoa, vaan ilmoituksen tekemiseen liittyvistä tarkemmista menettelytavoista säädetään kotikunta-asetuksessa. Asetuksen 1 §:n 3 momentin mukaan muuttoilmoitus on tehtävä kirjallisesti, mutta maistraatti voi erityisestä syystä hyväksyä myös puhelimitse, sähköisen viestinnän avulla tai asiakaskäynnin yhteydessä suullisesti tehdyn ilmoituksen, jos henkilön oikeus ilmoituksen tekemiseen voidaan varmistaa ja ilmoitusta voidaan pitää luotettavana.

Kotikuntalain ja kotikunta-asetuksen (351/1994) voimaantulon jälkeen alkoi väestökirjahallinnolle tulla kansalaisilta palautetta siitä, että mahdollisuutta tehdä muuttoilmoitus puhelimitse tulisi kehittää. Kotikunta-asetuksen 1 §:n 3 momenttia katsottiin voitavan tulkita siten, että erityinen syy puhelimitse tehdyn muuttoilmoituksen vastaanottamiseen on olemassa aina, kun soittajan oikeus ilmoituksen tekemiseen voidaan varmistaa ja ilmoitusta pitää luotettavana. Tämän tulkinnan pohjalta otettiin kesäkuussa 1995 käyttöön valtakunnallinen palvelupuhelinnumero muuttoilmoituksille. Palvelua antoivat aluksi pelkästään maistraatit siten, että puheluita otettiin vastaan noin 20 maistraattia eri puolilla Suomea.

Muuttoilmoituksen tekeminen valtakunnallista puhelinpalvelua käyttäen ei ole kaikissa tapauksissa mahdollista. Lähtökohtana on, että puhelimesta otetaan vastaan vain selvät, tavanomaiset muuttoilmoitukset, joissa henkilö tai perhe yhdessä muuttaa jostakin Suomessa olevasta osoitteesta toiseen. Maahanmuuttoa ja maastamuuttoa koskevia ilmoituksia ei oteta vastaan puhelimitse, vaan ne on tehtävä kirjallisesti tai sähköisen viestinnän avulla.

nän avulla. Puhelun vastaanottaja tallettaa muuttajan ilmoittamat tiedot tiedostoon, joka siirretään sähköisesti sille maistraatille, jonka alueella muuttajan uusi asuinpaikka on. Tämä toimivaltainen maistraatti päättää tietojen rekisteröinnistä väestötietojärjestelmään. Tietojen väestötietojärjestelmään rekisteröinnin jälkeen ilmoittajalle lähetetään kirjallinen vahvistus muuton rekisteröinnistä.

Tammikuussa 2001 aloitettiin muuttoilmoitusten yhteinen keruu väestökirjahallinnon ja Suomen Posti Oy:n kesken. Yhteistyöllä Postin kanssa pyritään muuttoilmoitusten laiminyöntien vähentämiseen ja osoitetietojen laadun edelleen parantamiseen. Uuden palvelun myötä muuttaja voi ilmoittaa uuden osoitteen joko puhelimitse, kirjallisesti tai sähköisesti samalla kertaa sekä postin osoitetietojärjestelmään että väestötietojärjestelmään. Muuttoilmoituksia otetaan nykyisin puhelimitse vastaan virka-aikana maistraateissa. Palvelua hoidetaan tällä hetkellä 15 maistraatissa. Suomen Posti Oy toimii virka-aikoina varajärjestelmänä ja se on lisäksi huolehtinut virka-ajan ulkopuolisesta päivystyksestä arki-iltaisain ja lauantaisin.

Yhteinen osoitteenmuutosilmoitusten keruu perustuu maistraattien, Väestörekisterikeskuksen ja Suomen Posti Oy:n väliseen yhteistyösopimukseen. Sopimus on tehty julkisen hallinnon asiakaspalvelujen järjestämisestä yhteisissä palveluyksiköissä annetun lain (802/1993; jäljempänä yhteispalvelulaki) nojalla. Sopimus on lisäksi muuttoilmoitusten vastaanottoa koskeva maistraattien ja postin välinen kotikunta-asetuksen 4 §:n mukainen sopimus. Sopimuksen mukaisen yhteistyön tavoitteena on tuottaa muuttajille parempaa ja joustavampaa palvelua muuttotilanteessa ottamalla käyttöön yksinkertainen ja helppo ilmoituksen teko maistraatille ja Postille, vähentää kustannuksia osoitetietojen keruussa sekä parantaa väestötietojärjestelmän ja Postin osoitetietojärjestelmän osoitetietojen tasoa.

Yhteistyösopimuksessa on sovittu muun muassa asiakirjojen arkistoinnista, laadun varmistamisesta ja resursseista, tiedonkeruujärjestelmän ylläpidosta ja kehittämisestä, kustannusten jaosta, sopimusosapuolten vastuista ja velvollisuuksista ja salassapitovelvollisuudesta.

Vastaanotettujen ilmoitusten tallennuksessa käytetään yhteistä käyttöliittymää. Väestökirjanpitoa koskevat tiedot välitetään toimivaltaisen maistraatin kautta väestötietojärjestelmään ja postiosoitetta koskevat tiedot välitetään postin osoitetietojärjestelmään, jolloin tiedonkeruussa ei muodostu uutta henkilörekisteriä. Yhteisen palvelun käyttäminen on ilmoittajalle vapaaehtoista, jolloin muuttaja voi valita, tekeekö hän ilmoituksen samalla kertaa sekä maistraatille että Postille. Ilmoituksen voi tehdä kummallekin taholle erikseen. Puhelinpalvelussa on erikseen suomenkielinen ja ruotsinkielinen palvelunumero.

Puhelinilmoitusten vastaanottamista on maaliskuusta 2003 alkaen laajennettu siten, että Sodankylässä toimiva julkishallinnon palvelukeskus ottaa vastaan osan ilmoituksista arkisin ja toimii varajärjestelmänä arki-iltaisain. Lisäksi palvelukeskus vastaa ilmoitusten vastaanottamisesta sen jälkeen, kun Postin päivystysaika on päättynyt sekä myös viikonloppuisin.

Ennen kotikuntalain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten mukaan ilmoitus muutosta oli tehtävä kirjallisesti ja se tuli antaa talon omistajalle tai tämän edustajalle, jonka tehtävänä oli valvoa muuttoilmoituksen tekemistä ja toimittaa lomake edelleen maistraatille. Kotikuntalain ja -asetuksen voimaan tulon jälkeen muuttoilmoitus on tullut tehdä suoraan maistraatille. Säännökset tulivat voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1994, mutta asetuksen siirtymäsäännöksen nojalla muuttoilmoituslomake voitiin toimittaa maistraatille talon edustajan kautta vielä 31 päivään joulukuuta 1995 saakka.

Kotikuntalakia on muutettu 1 päivänä syyskuuta 2003 voimaan tulleella lailla (219/2003) siten, että lakiin lisättiin säännökset, jotka velvoittavat ilmoittamaan myös tilapäisestä asuinpaikasta silloin, kun asuminen kestää yli kolme kuukautta. Laki hyväksyttiin eduskunnassa lakialoitteen (LA 49/2001) pohjalta.

1.1.3. Muuttopäivän määräytyminen

Kotikuntalain 10 § sisältää säännöksen niin sanotusta sidotusta muuttopäivästä. Henkilön muuttopäiväksi katsotaan ilmoitettu päivä, jos ilmoitus on tehty säädetyssä määräajassa.

Jos ilmoitus saapuu myöhästyneenä, katsotaan muuttopäiväksi ilmoituksen saapumispäivä. Silloin kun maistraatti tekee väestötietojärjestelmään merkinnän henkilön muutosta muulta kuin muuttajalta tai hänen perheenjäseneltään saamiensa tietojen perusteella, muuttopäiväksi katsotaan merkinnän tekemisen päivä.

Muuttopäivällä tarkoitetaan kotikuntalaissa sitä päivää, jona henkilön kotikunta ja kotikunnassa oleva asuinpaikka muuttuu. Muuttopäiväksi rekisteröidään henkilön ilmoittama tosiasiallinen muuttopäivä, jos ilmoitus on tehty viikon kuluessa muuttopäivästä. Myöhästymis- ja laiminlyöntitapauksissa muuttopäivä on sidottu pykälässä määrättyihin ajankohtiin, joista ei ole mahdollista poiketa.

1.1.4. Sanktiot ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä

Kotikuntalain 14 §:n mukaan maistraatin on määrättävä henkilön maksettavaksi 200 markan eli noin 34 euron suuruinen ilmoitusrikemaksu, jos ilmoitus henkilön muutosta ei ole tullut maistraatille lain 7 §:n 1 momentissa mainitussa määräajassa eli viimeistään viikon kuluessa muuttopäivästä. Maksu voidaan kuitenkin jättää määräämättä, jos viivästys on ollut vähäinen tai se on ilmeisesti johtunut muuttajasta riippumattomista syistä taikka jos sen määrääminen olisi ilmeisen kohtuutonta sairauden tai muun vastaavan synn vuoksi.

Aiemmin voimassa olleen lainsäädännön mukaan muuttoa koskevan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä saattoi seurata sakkorangaistus. Kotikuntalain perustelujen mukaan sakkorangaistuksen käyttö oli kuitenkin selkeissäkin laiminlyöntitapauksissa osoittautunut siinä määrin kankeaksi ja epätarkoituksenmukaiseksi menettelyksi, että se esitettiin korvattavaksi ilmoitusrikemaksulla.

Ilmoitusrikemaksun määrääminen koskee niitä tilanteita, joissa ilmoitus on tehty, mutta se on saapunut maistraatille myöhemmin kuin laissa säädettyssä määräajassa. Ilmoitusvelvollisuutensa kokonaan laiminlyöneelle tai puutteellisen ilmoituksen tehneelle voidaan kotikuntalain 12 §:n mukaan asettaa velvoite ilmoituksen tekemiseen tai täyden-

tämiseen määräajassa. Jos asetettua velvoitetta ei ole noudatettu, maistraatti voi asettaa uuden velvoitteen ja sen noudattamisen tehostamiseksi uhkasakon sekä määrätä sen maksettavaksi.

Muuttoilmoituksen tekemisessä on kysymys tietojen antamisesta rekisteriä pitävälle viranomaiselle. Ilmoittaja on itse vastuussa tekemänsä ilmoituksen oikeellisuudesta. Tahallisesti väärin tietojen antaminen muuttoilmoituksella on rangaistava teko. Väärin muuttoilmoituksen tekemiseen sovellettava rangaistussäännös on rikoslain 16 luvun 7 §:ssä, jossa säädetään rekisterimerkintärikoksesta. Säännöksen mukaan henkilö, joka antaa rekisteriä pitävälle viranomaiselle väärän tiedon aiheuttaakseen oikeudellisesti merkityksellisen virheen viranomaisen pitämään yleiseen rekisteriin tai käyttää mainittua virhettä hyväkseen hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä tai toista vahingoittaakseen, voidaan tuomita rekisterimerkintärikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

1.1.5. Merkinnän tekeminen väestötietojärjestelmään

Merkinnän henkilön kotikunnasta ja siellä olevasta asuinpaikasta sekä tilapäisestä asuinpaikasta tekee väestötietojärjestelmään se maistraatti, jonka virka-alueella henkilön uusi asuinpaikka on. Merkinnän maastamuutosta tekee se maistraatti, jonka virka-alueelta henkilö muuttaa ulkomaille. Jos henkilö on muuttanut pois entisestä asunnostaan siten, että hänellä ei tämän jälkeen ole vakinaista asuntoa, merkinnän tekemisestä väestötietojärjestelmään vastaa oleskelupaikan maistraatti. Maistraatin toimivalta perustuu kotikunta-asetuksen säännöksiin. Kotikuntaa ja asuinpaikkaa koskevien merkintöjen tekemiseen liittyvä toimivalta noudattaa samaa lähtökohtaa kuin väestötietolaissa, jonka 2 §:n mukaan maistraatti vastaa virka-alueensa tiedoista ja niiden ylläpidosta.

1.1.6. Merkinnän korjaus ja muutoksenhaku

Maistraatin väestötietojärjestelmään tekemä merkintä henkilön kotikunnasta ja asuin-

paikasta ei ole valituskelpoinen hallintopäätös, vaan toteava hallintotoimi, joka toteutuu rekisterimerkinnän tekemisellä. Maistraatti voi tehdä merkintään korjauksen. Korjauksen tekemiselle ei ole säädetty määräaika.

Kotikuntaa ja väestökirjanpitokuntaa koskevan merkinnän korjaamista koskevat säännökset sisältyvät kotikuntalain 4 lukuun. Lain 16 §:ssä säädetään asiavirheen ja 17 §:ssä kirjoitusvirheen korjauksesta. Asia- ja kirjoitusvirheen korjaaminen ei edellytä asianosaisen suostumusta. Virhe voidaan korjata joko maistraatin aloitteesta tai henkilön vaatimuksesta. Virheen korjauksesta vastaa se maistraatti, jonka toimialueella henkilön kotikunta tai väestökirjanpitokunta on.

Henkilön oikeusturvasta huolehditaan muun muassa siten, että ennen kuin maistraatti tekee virheen korjauksen omasta aloitteestaan, sen on varattava asianomaiselle henkilölle tilaisuus antaa määräajassa selvitys asiasta. Lisäksi maistraatin on pyynnöstä annettava tekemästään asiavirheen korjauksesta kirjallinen päätös muutoksenhakuosoitukseen, jos maistraatti korjaa virheen omasta aloitteestaan asianomaisen henkilön käsityksen vastaisesti tai jos maistraatti ei hyväksy henkilön vaatimusta virheen korjauksesta. Maistraatin on lisäksi ilmoitettava omasta aloitteestaan tekemästään korjauksesta asianomaiselle henkilölle. Maistraatin tekemään päätökseen saa hakea muutosta hallinto-oikeudelta. Muutoksenhakuoikeutta ei kuitenkaan ole, jos kysymyksessä on kirjoitusvirheen korjausta koskeva maistraatin ratkaisu, jolla ei ole hyväksytty virheen korjausta koskevaa vaatimusta. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta edelleen korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Muutoksenhakuoikeutta ei kuitenkaan ole, jos hallinto-oikeuden päätös koskee kotikunnassa olevaa asuinpaikkaa tai väestökirjanpitokuntaa.

1.1.7. Ilmoitusvelvollisuus

Kotikuntalain mukaan velvollisuus muuttoilmoituksen tekemiseen on muuttajalla itsellään. Hän on lisäksi velvollinen antamaan tarvittaessa lisätietoja maistraatille. Toissijaisesti myös sen rakennuksen omistaja tai tämän edustaja, johon henkilö muuttaa tai josta

hän muuttaa, on tarvittaessa velvollinen antamaan maistraatille tietoja rakennuksessa asuvista tai asuneista henkilöistä kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä varten. Lisäksi valtion ja kunnan viranomaisen on tarvittaessa velvollinen antamaan hallussaan olevia tietoja maistraatille henkilön kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä varten.

Huoneiston omistajalla ja haltijalla ei sen sijaan ole nykyisin velvollisuutta antaa maistraatille tietoja huoneiston asukkaista.

1.1.8. Nykytilan arviointi

Ilmoitusmenettely

Vuonna 1995 käyttöön otettu valtakunnallinen muuttoilmoitusten palvelupuhelin otettiin kansalaisten taholta erittäin myönteisesti vastaan ja vuonna 2000 lähes puolet vuosittain tehtävistä yli puolesta miljoonasta muuttoilmoituksesta tehtiin puhelimitse. Puhelinilmoittamisen etuna verrattuna perinteiseen ilmoitustapaan eli lomakkeen täyttämiseen on, että puhelimesta ilmoittajaa palvelee henkilökohtaisesti ja puhelun vastaanottaja voi tehdä täsmentäviä kysymyksiä, jolloin virheiden määrä vähenee olennaisesti.

Vuoden 2001 alussa alkaneessa yhteisessä puhelinilmoitusten vastaanotossa Postin kanssa noudatetaan samoja periaatteita, joita on noudatettu valtakunnallisessa muuttoilmoitusten puhelinpalvelussa sen käyttöönotosta vuodesta 1995. Maistraattien ja Postin henkilökunnalle on järjestetty säännöllisesti yhteisiä koulutustilaisuuksia. Henkilön oikeus ilmoituksen tekemiseen ja ilmoituksen luotettavuus on pyritty varmistamaan noudattamalla puhelinilmoitusten vastaanottamisessa tietyt yhteisesti sovittuja periaatteita ja rajaamalla tietyt tapaukset puhelinilmoittamisen ulkopuolelle. Puhelimessa otetaan vastaan vain selvät, tavanomaiset ilmoitukset kotimaan sisäisissä muutoissa, joissa henkilö ilmoittaa omasta muutostaan tai perheenjäsen ilmoittaa omasta ja muiden samalla kertaa muuttavien perheenjäsenten muutosta. Soittajan täytyy tietää itsestään ja samalla kertaa muuttavista perheenjäsenistään kaikki samat tiedot kuin yleensäkin silloin, kun muuttoil-

moitus tehdään kirjallisesti. Ilmoitusten vastaanottajille on annettu ohjeeksi, että ilmoitusta ei tule hyväksyä, jos syntyy pienikin epäily siitä, että oikea henkilö ei ole asialla tai että henkilö ei ole todellisuudessa muuttamassa ilmoittamaansa asuntoon. Tietojen väestötietojärjestelmään rekisteröinnin jälkeen ilmoittajan uuteen osoitteeseen lähetetään kirjallinen vahvistusilmoitus muuttoilmoituksen perusteella rekisteröidyistä tiedoista. Ilmoittajalla on näin mahdollisuus tarkistaa, että ilmoitetut tiedot on rekisteröity oikein.

Muuttoilmoitusten yhteinen keruu Postin kanssa on pääpiirteissään toiminut hyvin. Osoitetietojen taso on noussut ja kansalaiset ovat olleet tyytyväisiä menettelyyn, jossa muuttaja on voinut samalla ilmoituksella, joko lomakkeella, puhelimitse tai sähköisesti, ilmoittaa uuden osoitteensa sekä väestötietojärjestelmään että postiin. Muuttoilmoituksia tehtiin vuonna 2003 yli 600 000, ja niiden perusteella väestötietojärjestelmään tehtiin merkintöjä yli 900 000 henkilölle. Ilmoituksista 68,8 % tehtiin lomakkeella, 29,7 % puhelimitse ja 1,4 sähköisesti. Yhteisen tiedonkeruun alkamisen jälkeen on puhelimitse tehtyjen muuttoilmoitusten määrä jonkin verran vähentynyt, mikä johtuu siitä, että muuttajat ovat tottuneet ilmoittamaan uuden osoitteensa Postille asioimalla henkilökohtaisesti uuden asuinpaikkansa postitoimipaikassa, ja ovat yhteisen tiedonkeruun alkamisen jälkeen voineet samalla käynnillä täyttää yhteisen lomakkeen. Puhelimitse tehtävien ilmoitusten arvioidaan tulevaisuudessa vähitellen lisääntyvän sitä mukaa, kun tieto mahdollisuudesta tehdä yhteinen ilmoitus puhelimitse leviää. Myös sähköisesti tehtyjen ilmoitusten osuus on lisääntymässä.

Väärin perustein tehtyjä muuttoilmoituksia on tullut ilmi, mutta tapaukset ovat olleet yksittäisiä. Vuosittain käsiteltävien ilmoitusten suureen määrään verrattuna rikollisessa tai kiusanteon tarkoituksessa tehdyt väärät muuttoilmoitukset ovat olleet harvinaisia. Väärät muuttoilmoitukset eivät myöskään sinänsä liity nimenomaan puhelimitse tehtyihin ilmoituksiin, vaan vääriä ilmoituksia on tehty sekä kirjallisesti että puhelimitse. Maistraatit ovat pyrkineet vähentämään teon kohteeksi joutuneille henkilöille aiheutunutta haittaa

selvittämällä asian välittömästi sen tultua tietoon ja tekemällä tarvittavat korjaukset väestötietojärjestelmään. Niissä tapauksissa, joissa väärän ilmoituksen syynä epäillään olevan hyötymis- tai vahingoittamistarkoitus, asian selvittäminen kuuluu poliisille, koska väärän ilmoituksen tekijä on saattanut syyllistyä rekisterimerkintärikokseen.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on 13 päivänä kesäkuuta 2003 antanut päätöksen kahdessa kanteluasiassa, jotka liittyivät puhelimitse tehtyihin muuttoilmoituksiin (dnro 2067/4/01 ja 2468/4/01). Päätösten yhteydessä eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ilmoittanut käsityksensä, että kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan muutosilmoitusten tekeminen puhelimitse muulle kuin väestökirjaviranomaiselle yhteistyösopimuksessa sovitulla tavalla on ristiriidassa kotikuntaasetuksen 4 §:n nimenomaisen säännöksen kanssa, joka vastaa kotikuntalakiä koskevasa hallituksen esityksessä ja hallintovaliokunnan mietinnössä esitettyjä kannanottoja. Apulaisoikeusasiamiehen mielestä käytännössä omaksuttu menettely ei myöskään täytä lain esitöihin perustuvia kotikuntaasetuksen 1 §:n 3 momentin mukaisia vaatimuksia puhelinilmoitusten luotettavuuden varmentamisesta. Apulaisoikeusasiamies pitää tilannetta myös perustuslain 124 §:n hallintotehtävien siirtämisen riittävää sääntelyä koskevan vaatimuksen kannalta ongelmallisena.

Kotikuntalain 20 §:n mukaan tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella. Kotikuntalaki sisältää säännökset muun muassa ilmoitusvelvollisuuksista, mutta muut ilmoitusmenettelyyn liittyvät tarkemmat säännökset, kuten sallittuja ilmoitustapoja, ilmoituksen yhteydessä annettavia tietoja ja maistraattien toimivaltaa koskevat säännökset on annettu asetuksessa. Tämä ei enää vastaa uuden perustuslain mukaisia oikealle säädöstalolle asetettuja vaatimuksia. Säännösten vanhentuneisuuteen on otettu kantaa myös perustuslakivaliokunnan lausunnossa 14/2003 vp (HE 93/2003) seuraavasti: ”Kotikunta-asetus on annettu vuonna 1994. Valtioneuvoston piirissä on syytä arvioida asetuksella annetun sääntelyn suhdetta perustuslain 80 §:n 1 momentin vaatimuksiin.”

Muuttopäivän määräytyminen

Muuttopäivän määräytymisellä kotikuntalain 10 §:n mukaisesti on pyritty edistämään sitä, että henkilöt täyttäisivät ilmoitusvelvollisuutensa määräajassa. Sidotulla muuttopäivällä on pyritty myös estämään eräiden yhteiskunnallisten palvelujen väärinkäyttöä. Säännöstä perusteltiin myös sillä, että sillä voidaan estää tarpeettomia hallinnollisia kuluja. Esimerkiksi vaaliluetteloita laadittaessa henkilöä ei tarvitse siirtää vaaliluettelosta toiseen hänen oman laiminlyöntinsä johdosta.

Vaalilainsäädäntö on muuttunut kotikuntalain voimaantumisen jälkeen. Lokakuun 8 päivänä 1998 voimaan tulleen vaalilain (714/1998) 18 §:n mukaan vaaleja varten perustettavaan äänioikeusrekisteriin otetaan jokaisesta äänioikeutetusta muun muassa tieto kotikuntalaissa tarkoitetusta kotikunnasta Suomessa sellaisena kuin se on väestötietojärjestelmässä 51. päivänä ennen vaalipäivää kello 24. Lain 24 §:n mukaan henkilö, joka katsoo, että hänet on oikeudettomasti jätetty pois äänioikeusrekisteristä tai että häntä koskeva merkintä siinä on virheellinen, voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen maistraatille viimeistään 16. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16. Oikaisuvaatimus voidaan perustaa myös sellaisiin seikkoihin, jotka ovat sattuneet äänioikeusrekisterin perustamisen jälkeen. Jos äänioikeutetun kotikuntalaissa tarkoitettu muuttoilmoitus saapuu maistraatille myöhemmin kuin 51. päivänä ennen vaalipäivää, äänioikeutettu ei tämän muuttoilmoituksen perusteella voi vaatia oikaisua äänioikeusrekisterissä oleviin häntä koskeviin tietoihin.

Jos henkilön muuttoilmoitus on saapunut maistraatille vasta äänioikeusrekisterin perustamisen jälkeen, ei hänellä ole vaalilain mukaan oikeutta vaatia merkintään korjausta, vaikka hänen muuttopäiväkseen väestötietojärjestelmään olisi merkitty päivä, joka on aikaisempi kuin äänioikeusrekisterin perustamisen päivä. Väestötietojärjestelmään merkityllä muuttopäivällä ei siten ole merkitystä oikaisuvaatimuksen kannalta.

Muuttopäivän määräytyminen kotikuntalain mukaisesti on johtanut siihen, että väestötietojärjestelmästä puuttuu tietoa henkilön

ilmoittamasta muuttopäivästä, jos ilmoitus on saapunut maistraatille myöhemmin kuin viikon kuluttua muuttopäivästä. Tieto henkilön ilmoittamasta muuttopäivästä ei näin ollen välity väestötietojärjestelmän kautta viranomaisille ja muille väestötietojärjestelmän tietoja hyväksikäyttävillä tahoilla. Jos henkilön ilmoittamalla muuttopäivällä on merkitystä esimerkiksi jonkin toisen viranomaisen tekemän päätöksen kannalta, on asianomainen henkilö joutunut tarvittaessa esittämään erikseen selvitystä todellisesta muuttopäivästä tälle toiselle viranomaiselle. Nykyistä säännöstä on pidetty muuttajan kannalta liian ankarana. Säännöstä voidaan pitää ongelmallisena myös väestötietojärjestelmän tiedoille annetun julkisen luotettavuuden näkökulmasta, koska muuttopäivällä ymmärretään yleensä tarkoitettavan henkilön todellista muuttopäivää, joksi on kuitenkin tietyissä tapauksissa merkittävä ilmoituksen saapumispäivä tai merkinnän tekemisen päivä.

Tieto muuttopäivän määräytymisestä kotikuntalaissa säädetyllä tavalla ei ole yleisesti levinnyt kansalaisten keskuudessa, vaan muuttoilmoituksen myöhästyneenä tehneelle henkilölle asia tulee usein yllätyksenä. Henkilön ilmoittamaa muuttopäivää koskevan tiedon puuttuminen väestötietojärjestelmästä ilmoituksen myöhästymistapauksissa on haitannut esimerkiksi taloyhtiöille suunnattujen tietopalvelujen käyttämistä, koska taloyhtiöiden tietotarpeiden kannalta, kuten vesimaksuja määrättäessä, olisi tärkeätä saada väestötietojärjestelmän tietopalvelun avulla tietoa henkilön ilmoittamasta muuttopäivästä.

Ilmoitusrikemaksu ja uhkasakko

Ilmoitusrikemaksun määrääminen muuttoilmoituksen myöhästymisen johdosta on ollut ongelmallista kotikuntalain voimaantuloa lähtien. Säännös on antanut maistraatille harkintavaltaa maksun määräämisessä ja maistraattien käytäntö on ollut varsin epäyhtenäistä. Tämä on johtanut siihen, että kansalaisia ei ole kohdeltu yhdenvertaisesti. Maksuääräyksen saaminen on saattanut riippua pitkälti siitä, minkä maistraatin alueelle henkilö on muuttanut. Lain voimaantuloa seuranneina vuosina maksuja jonkin verran määrättiin, mutta sen jälkeen, kun eräät hallinto-

oikeudet olivat säännönmukaisesti kumonneet maistraatin antamia maksumääräyksiä ja määränneet maksut palautettavaksi, ovat maistraatit katsoneet maksumääräysten antamisen turhaksi. Hallinto-oikeuden päätöksiä oli perusteltu esimerkiksi sillä, että henkilö oli tehnyt muuttoilmoituksen Postiin ja olettanut samalla täyttävänsä myös kotikuntalain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden. Muutaman viime vuoden aikana ei maksuja ole yleensä määrätty enää lainkaan. Säännös on siten jäänyt ”kuolleeksi kirjaimeksi.”

Muuttaja ilmoittaa muuttopäivän muuttoilmoituksella. Muuttopäivä, kuten muutkin ilmoituksella annetut tiedot, merkitään väestötietojärjestelmään lain 9 §:n mukaan lähtökohtaisesti muuttajan ilmoituksen mukaisesti, ellei ilmoitus ole ilmeisesti tosiasioiden vastainen, puutteellinen tai muuten sellainen, ettei merkintää voida sen perusteella luotettavasti tehdä.

Suurin osa maistraateista on pitänyt maksun määräämistä epäoikeudenmukaisena niitä henkilöitä kohtaan, jotka, vaikkakin ovat tehneet ilmoituksensa laissa säädetyn määräajan jälkeen, ovat kuitenkin ilmoituksen tehneet ja rehellisesti ilmoittaneet oikean todellisen muuttopäivänsä. Laissa säädetyn määräajan jälkeen muuttoilmoituksensa tehnyt henkilö on voinut välttyä ilmoitusrikemaksulta ilmoittamalla muuttopäiväkseen todellista muuttopäiväänsä myöhäisemmän päivän.

Ilmoitusvelvollisuutensa kokonaan laiminlyönyt henkilö voidaan kotikuntalain 12 §:n mukaan velvoittaa määräajassa täyttämään velvollisuutensa. Velvoittaminen voi koskea myös lisätietojen antamista tai vaatimusta puutteellisesti täytetyn muuttoilmoituksen täydentämisestä. Jos velvoitetta ei ole noudatettu, maistraatti voi asettaa uuden velvoitteen ja sen noudattamisen tehostamiseksi uhkasakon sekä määrätä sen maksettavaksi. Uhkasakon asettaminen henkilölle siinä tarkoituksessa, että henkilö saataisiin täyttämään ilmoitusvelvollisuutensa eli tekemään muuttoilmoitus, on koettu maistraateissa hankalaksi ja turhan raskaaksi menettelyksi. Menettelyä on lisäksi pidetty väestötietojärjestelmän tietojen oikeellisuuden kannalta tarpeettomana, koska maistraatti voi tehdä väestötietojärjestelmään merkinnän henkilön

kotikunnasta, asuinpaikasta ja tilapäisestä asuinpaikasta myös muulta kuin ilmoitusvelvolliselta itseltään saadun tiedon perusteella, vaikka henkilö olisi itse laiminlyönyt ilmoitusvelvollisuutensa.

Merkinnän tekeminen väestötietojärjestelmään

Kotikuntalakiin ei nykyisin sisälly säännöksiä siitä, mikä maistraatti vastaa merkinnän tekemisestä väestötietojärjestelmään. Merkinnän tekemiseen oikeutetusta maistraatista ei ole nimenomaisesti säädetty myöskään kotikunta-asetuksessa, vaan maistraatin toimivalta käy ilmi epäsuorasti asetuksen 1 §:n 2 momentista ja 2 §:n 2 momentista, joissa säädetään siitä, mille maistraatille ilmoitus on erilaisissa muuttotilanteissa tehtävä. Laissa tulisi selkeyden vuoksi säätää, mikä maistraatti vastaa merkinnän tekemisestä väestötietojärjestelmään.

Asia- ja kirjoitusvirheen korjaaminen

Kotikuntalain 4 luvun säännökset väestötietojärjestelmään tehdyn merkinnän korjaamisesta poikkeavat sisällöltään eräiltä osin hallintolakiin (434/2003) sisältyvistä, hallintopäätöksessä olevan virheen korjaamista koskevista säännöksistä. Kotikuntalain mukaan maistraatti voi korjata merkinnän asianosaisen suostumuksesta. Hallintolain mukaan päätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää, että asianosainen suostuu päätöksen korjaamiseen. Asianosaisen suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos virhe on ilmeinen ja se on johtunut asianosaisen omasta menettelystä. Kotikuntalain mukaan maistraatin väestötietojärjestelmään tekemään kotikuntamerkintään on mahdollista hakea korjausta määräajoista riippumatta, kun sen sijaan hallintolain mukaan viranomaisen aloite hallintopäätöksessä olevan virheen oikaisemiseksi on tehtävä tai asianosaisen vaatimus esitettävä viiden vuoden kuluessa päätöksestä.

Hallintolain eräänä tavoitteena on, että hallintolaista poikkeavia erityisiä menettelysäännöksiä olisi mahdollisimman vähän. Hallintolakiin on pyritty kokoamaan hallintoasiassa noudatettavaa menettelyä koskevat pe-

russäännökset siinä määrin kattavasti, että samaa asiaa koskevien erityissäännösten tarve olisi vastaisuudessa mahdollisimman vähäinen. Hallintolakia koskevan hallituksen esityksen mukaan ministeriöiden tulisi selvittää omilla hallinnonaloillaan tarpeet ja mahdollisuudet yhteensovittaa edelleen muuta lainsäädäntöään uuden hallintolain kanssa siten, että tarve poiketa hallintolain säännöksistä jäisi mahdollisimman vähäiseksi.

Muu ilmoitusvelvollisuus

Maistraatilla on kotikuntalain 9 §:n 2 momentin mukaan oikeus tietyin edellytyksin tehdä väestötietojärjestelmään merkintä henkilön kotikunnasta ja asuinpaikasta myös muulta kuin henkilöltä itseltään saadun tiedon perusteella. Mahdollisuus muiden tietolähteiden käyttämiseen on tarpeen erityisesti niissä tilanteissa, joissa muuttaja on itse laininlyönyt ilmoitusvelvollisuutensa tai joissa on muutoin tullut ilmi tarve väestötietojärjestelmässä olevien tietojen oikeellisuuden tarkistamiseen.

Kotikuntalain 8 §:n mukaan velvollisia antamaan maistraatille tietoja henkilön kotikunnan ja asuinpaikan määräytymistä varten ovat rakennuksen omistaja tai tämän edustaja sekä valtion ja kunnan viranomaiset. Säännös ei anna maistraatille mahdollisuutta pyytää tarvittavia tietoja suoraan huoneiston omistajalta tai haltijalta. Huoneiston omistajalle ja haltijalle asetettava velvollisuus tietojen antamiseen olisi tarpeen, koska näillä voidaan katsoa olevan parhain tieto siitä, ketkä hänen omistamassaan tai hallitsemissaan huoneistossa asuvat.

1.2. Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Muuttoilmoituksen tekemiseen liittyvien säännösten tarkentaminen

Kotikunta-asetukseen nykyisin sisältyvät säännökset, jotka koskevat muuttoilmoituksen tekemisessä käytettäviä ilmoitustapoja, ilmoituksella annettavia tietoja, ilmoituksen toimittamista maistraatille ja yhteispohjoismaista muuttokirjaa, ehdotetaan nostettavaksi lain tasolle. Muuttoilmoituksen voisi ottaa

vastaan myös muu maistraatti kuin se, jonka virka-alueelle henkilö muuttaa. Lisäksi muuttoilmoitusten vastaanottamiseen liittyviä tehtäviä maistraateissa voitaisiin keskittää yhteen tai useampaan maistraattiin. Tehtävien jakamisesta maistraattien kesken ehdotetaan säädettäväksi sisäasiainministeriön asetuksella.

Muuttoilmoituksen tekemiselle säädettyä määräaika ehdotetaan pidennettäväksi siten, että ilmoituksen voisi tehdä jo kuukautta ennen muuttoa. Muuttoilmoitus tulisi edelleen tehdä viimeistään viikon kuluttua muuttopäivästä kuten nykyisinkin. Määräajan pidentämisellä voitaisiin vähentää valtakunnallisessa puhelinpalvelussa aika ajoitin esiintyviä ruuhkahuippuja.

Puhelinilmoitusmenettelystä sekä postin ja väestökirjahallinnon yhteisestä muuttoilmoitusten keruusta on saatu hyviä kokemuksia, jonka vuoksi nykyistä menettelyä on tarkoituksenmukaista jatkaa. Ehdotettavilla muutoksilla pyritään korjaamaan vanhentuneiksi käyneet kotikuntalakiin ja -asetukseen sisältyvät ilmoitusmenettelyä koskevat säännökset siten, että noudatettu käytäntö olisi kaikilta osin säännösten mukainen ja että ilmoitusmenettely perustuisi suoraan kotikuntalain säännöksiin. Muutoksissa pyritään lisäksi ottamaan huomioon säädösten koskevat sekä sääntelyn täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen liittyvät perustuslain vaatimukset

Muuttoilmoitusten vastaanottaminen muualla kuin maistraateissa

Uuden hallintolain 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan palveluperiaate ja viranomaisen tehtävien tuloksellinen hoitaminen merkitsevät sitä, että asiointi tulisi voida tapahtua sekä hallinnossa asioivan että viranomaisen kannalta mahdollisimman nopeasti, joustavasti ja yksinkertaisesti sekä kustannuksia säästäen. Julkisia palveluja järjestettäessä tulisi erityisesti kiinnittää huomiota palvelujen riittävyteen ja saatavuuteen sekä hallinnossa asioivan valinnanvapauteen.

Vuosittain tehtävien muuttoilmoitusten suuren määrän vuoksi on erittäin tärkeää sekä viranomaisen että kansalaisen kannalta, että ilmoitusmenettely on mahdollisimman helppo ja joustava. Kotikuntalaissa ehdotetaan säädettäväksi, että muuttoilmoituksia voisivat ottaa vastaan muutkin kuin maistraatit. Tehtävää voisivat hoitaa muut viranomaiset, mutta myös yksityiset yhteisöt, jos tästä on sovittu viranomaisen tai yhteisön kanssa. Kotikuntalaissa säädettäisiin tarkemmin niistä edellytyksistä, joita tehtävien siirtäminen muille kuin viranomaisille vaatisi. Laissa määriteltäisiin myös tehtävien sisältö. Muuttoilmoitusten vastaanottaminen myös muualla kuin maistraateissa helpottaa kansalaisille laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden täyttämistä, koska näin voidaan lisätä ilmoitusten vastaanottoaikojen määrää ja helpottaa puhelimitse tehtävien ilmoitusten vastaanoton järjestämistä myös virka-ajan ulkopuolella. Joustavat ilmoitustavat vähentävät ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntejä ja parantavat näin välillisesti väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen tasoa.

Yhtenäisten menettelytapojen turvaamiseksi on tarpeen, että toimivalta sopimuksen solmimiseen olisi yhdellä viranomaisella. Toimivalta on tarkoituksenmukaista antaa Väestörekisterikeskukselle, joka rekisterihallintolain ja -asetuksen säännösten mukaan toimii väestökirjanpidon keskusviranomaisena ja jonka tehtäviin kuuluu väestökirjanpidon menetelmien kehittäminen ja väestökirjanpidon paikallisviranomaisten ohjaaminen. Väestörekisterikeskus vastaa väestötietolain 2 §:n 3 momentin mukaan myös väestötietojärjestelmän yleisestä toimivuudesta ja rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä.

Kotikuntalaissa säädettyyn ilmoitusvelvollisuuteen perustuvien muuttoilmoitusten vastaanottaminen ja merkinnän tekeminen väestötietojärjestelmään on julkinen hallintotehtävä. Kirjallisten muuttoilmoitusten vastaanottamista ja toimittamista edelleen toimivaltaiselle maistraatille sekä puhelimitse ilmoitettujen muuttotietojen vastaanottamista ja tallettamista tiedostoon, joka välitetään edelleen sähköisesti toimivaltaiselle maistraatille, voidaan pitää luonteeltaan viranomaista avustavina tehtävinä eikä niihin sisälly yksilön etuun tai oikeuteen kohdistuvaa päätös-

valtaa. Merkinnän tekemistä väestötietojärjestelmään ei ehdoteta siirrettäväksi muulle viranomaiselle tai yksityiselle yhteisölle, vaan siitä päättäisi edelleen toimivaltainen maistraatti kuten nykyisinkin.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaarana perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan tulee säädösperusteisesti taata oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten noudattaminen silloinkin, kun hallintotehtävä siirretään viranomaiskoneiston ulkopuolelle.

Siirrettäessä muuttoilmoitusten vastaanottamiseen liittyviä tehtäviä muille kuin viranomaisille, ei näille siirretä yksilön perusoikeuksien toteutumisen kannalta merkityksellistä päätösvaltaa. Hyvän hallinnon takeet on kuitenkin aina turvattava hallintotehtäviä hoidettaessa. Esityksessä ehdotetaan, että ilmoitusten vastaanottotehtäviä muualla kuin viranomaisessa hoitavat toimisivat tässä tehtävässään virkavastuulla. Kotikuntalaissa säädettäisiin lisäksi perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla nimenomaisesti, että tehtävää hoidettaessa olisi noudatettava asianomaisia yleishallinto-oikeudellisia säädöksiä.

Muuttoilmoitusten luotettavuuden varmistaminen

Muutoin kuin kirjallisesti tehdyn muuttoilmoituksen hyväksyminen edellyttäisi, että henkilön oikeus ilmoituksen tekemiseen voidaan varmistaa ja ilmoitusta voidaan pitää luotettavana. Puhelimitse tehtävien ilmoitusten luotettavuutta pyritään lisäämään erilaisilla käytännön menettelytavoilla. Yhteistä puhelinpalvelua on kehitetty siten, että ilmoittajalle esitetään ilmoittajan henkilöllisyyden varmistamiseksi heti puhelun alussa lisäkysymyksiä, joihin annettuja vastauksia verrataan väestötietojärjestelmässä oleviin vastaaviin tietoihin. Ilmoitusta ei oteta puhelimessa vastaan, jos ilmoittaja ei ole pystynyt

riittäväällä tarkkuudella vastaamaan esitettyihin lisäkysymyksiin. Uusi menettely on otettu käyttöön helmikuussa 2004.

Virheilmoitusten havaitsemiseksi ja väärin muuttoilmoitusten rekisteröinnin estämiseksi muuttoilmoituksia tallennettaessa ja rekisteröitäessä käytetään hyväksi erilaisia teknisiä apuvälineitä. Niiden avulla maistraatti voi tarvittaessa estää esimerkiksi puhelimitse tehdyn ilmoituksen rekisteröinnin ja vaatia ilmoituksen tekemistä kirjallisesti tai ottaa yhteyttä ilmoituksen tekijään taikka huoneiston haltijaan ennen ilmoituksen hyväksymistä ja merkinnän tekemistä väestötietojärjestelmään.

Muuttoilmoituksen rekisteröinnin jälkeen tulostettavan vahvistuskirjeen lähettämiseen on helmikuussa 2004 tehty muutos siten, että kirjekuoren vastaanottaja-kohtaan merkitään selkeästi tieto siitä, että kyseessä on maistraatin lähettämä vahvistuskirje vastaanottajaksi merkityn henkilön muuttamisesta mainittuun osoitteeseen. Tarkoituksena on, että merkinnän perusteella asunnon haltijalle paljastuisi, jos joku henkilö on väärin perustein ilmoittanut muuttaneensa kyseiseen asuntoon, jolloin hän voisi heti ottaa yhteyttä maistraattiin asian selvittämiseksi. Menettelyllä pyritään osaltaan vähentämään ongelmia, joita aiheutuu henkilön tehdessä ilmoituksen muutosta osoitteeseen, johon hän ei ole todellisuudessa muuttamassa.

Muuttopäivän määräytyminen

Määräaikaa, jonka kuluessa maistraatille saapunut muuttoilmoitus oikeuttaisi vielä ilmoitetun muuttopäivän rekisteröimiseen väestötietojärjestelmään, ehdotetaan pidennettäväksi. Ilmoitettu muuttopäivä voitaisiin rekisteröidä väestötietojärjestelmään, jos ilmoitus on tehty viimeistään kuukauden kuluessa muuttopäivästä. Muutoksen seurauksena väestötietojärjestelmässä olisi rekisteröitynä henkilön ilmoittama muuttopäivä nykyistä useammassa tapauksissa.

Ilmoitusrikemaksu

Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin seuraamuksia ehdotetaan muutettavaksi siten, että maistraatti olisi velvollinen määräämään

ilmoitusrikemaksun henkilölle, joka ei ole noudattanut maistraatin antamaa velvoitetta muuttoilmoituksen tekemiseksi, lisätietojen antamiseksi tai annetun ilmoituksen täydentämiseksi. Ilmoitusrikemaksua ei enää määrättäisi sillä perusteella, että henkilön tekemä muuttoilmoitus on saapunut maistraatille laissa säädetyn määräajan jälkeen. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on kohdistaa rangaistustyyppinen maksuseuraamus niille, jotka ovat tietoisesti laiminlyöneet velvollisuutensa. Muuttoilmoituksen saapuminen myöhässä johtuu useimmissa tapauksissa huolimattomuudesta eikä tahallisuudesta, minkä vuoksi pelkästään ilmoituksen myöhästymisestä seuraavasta rangaistustyyppisestä maksusta ehdotetaan luovuttavaksi.

Muuttoilmoitusten vastaanottaminen puhelimitse ja yhteistyö ilmoitusten keruussa Suomen Posti Oy:n kanssa on vähentänyt muuttoilmoitusten tahattomia laiminlyöntejä ja edesauttanut muuttoilmoitusten tekemistä ajallaan. Asuntoa muuttavat pyrkivät yleensä huolehtimaan siitä, että heille tulevat postilähetykset ohjautuvat uuteen osoitteeseen ilman katkoja ja ilmoittavat tämän varmistamiseksi uuden osoitteensa Postille jo ennen muuttoa. Kun Postille ilmoittamisen yhteydessä voi samalla tehdä yhdellä ilmoituksella myös lakisääteisen muuttoilmoituksen maistraatille, tulee myös tämä ilmoitus aikaisempaa useammassa tapauksissa tehdyksi jo ennen muuttoa.

Asia- ja kirjoitusvirheen korjaaminen

Uusi hallintolaki on hyvän hallinnon perusteita ja hallintoasiassa noudatettavaa menettelyä sääntelevä yleislaki. Lain perustelujen mukaan hallinnonalakohtaiset erityispiirteet saattavat kuitenkin joissakin tapauksissa vastaisuudessaakin edellyttää hallintolaista poikkeavaa sääntelyä. Hallintolain 5 §:n mukaan laista poikkeavat säännökset annetaan lailla.

Kotikuntalaissa ehdotetaan edelleen säilytettäväksi väestötietojärjestelmään tehtyä merkintää koskevat asia- ja kirjoitusvirheen korjaamiseen liittyvät säännökset, jotka poikkeavat eräiltä osin hallintolakiin sisällyvistä, hallintopäätöksessä olevan asia- ja kirjoitusvirheen korjaamista koskevista säännöksistä.

Kotikuntalain 1 §:n 2 momentin mukaan kotikuntaa, väestökirjanpitokuntaa sekä vakinaista ja tilapäistä asuinpaikkaa koskevat tiedot merkitään väestötietojärjestelmään. Väestötietojärjestelmä on henkilötietolaissa tarkoitettu henkilörekisteri, johon sovelletaan erityissäännöksiä väestötietolakia ja –asetusta ja lisäksi näiden erityissäännösten ohella täydentävästi henkilötietolain säännöksiä.

Henkilötietolain mukaan rekisterinpitäjä on vastuussa muun muassa rekisteriin sisältyvien tietojen virheettömydestä. Tietojen oikeellisuuden vaatimus on erityisen tärkeä väestötietojärjestelmän osalta, koska järjestelmään sisältyvillä henkilötiedoilla on niin sanottu julkinen luotettavuus. Tämä käy ilmi väestötietolain 6 §:n 1 momentista, jonka mukaan väestötietojärjestelmän henkilötietoja pidetään luotettavana selvityksenä henkilöstä ja hänen perheoikeudellisesta asemastaan, jollei toisin näytetä.

Väestötietojärjestelmään merkityissä kotikunta- ja asuinpaikkatiedoissa oleva virhe on siten voitava aina korjata, myös niissä tapauksissa, joissa korjaamiseen ei mahdollisesti olisi saatavissa asianosaisen suostumusta. Kotikuntalain 16 §:n säännös kotikuntamerkinässä olevan asiavirheen korjaamisesta eroaa tältä osin hallintolain 50 §:stä, jossa säädetään hallintopäätöksessä olevan asiavirheen korjauksesta. Hallintolain 50 §:n mukaan hallintopäätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää, että asianosaisen suostuu päätöksen korjaamiseen. Asianosaisen suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos virhe on ilmeinen ja se on aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä. Väestötietojärjestelmässä oleva virhe on lisäksi voitava korjata määräajasta riippumatta. Säännös eroaa myös tältä osin hallintolaista, jonka 52 §:n mukaan aloite tai vaatimus hallintopäätöksessä olevan virheen korjaamiseksi on esitettävä viiden vuoden kuluessa päätöksen tekemisestä.

Kotikuntaa ja asuinpaikkaa koskevia tietoja korjattaessa asianosaisen oikeusturvasta huolehditaan siten, että ennen kuin maistraatti tekee asiavirheen korjauksen omasta aloitteestaan, sen on varattava asianomaiselle henkilölle tilaisuus antaa määräajassa selvitys asiasta. Jos maistraatti korjaa virheen

omasta aloitteestaan asianomaisen henkilön käsityksen vastaisesti tai ei hyväksy hänen tekemäänsä vaatimusta virheen korjauksesta, sen on pyynnöstä annettava asiasta kirjallinen päätös muutoksenhakuosoituksineen. Kotikuntalain 18 §:n mukaan asianomainen henkilö saa hakea muutosta maistraatin ratkaisuun.

Asiavirheen korjaamista koskevaa 16 §:ää ja kirjoitusvirheen korjaamista koskevaa 17 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että niistä poistettaisiin maininta siitä, että oikeus ja velvollisuus virheen korjaamiseen olisi ainoastaan sillä maistraatilla, jonka toimialueella henkilön nykyinen kotikunta tai väestökirjanpitokunta on. Korjauksen voisi tehdä se maistraatti, jonka tekemään merkintään tai tietyn merkinnän tekemättä jättämiseen virheen korjaamista koskeva vaatimus kohdistuu.

Huoneiston haltijan ja omistajan ilmoitusvelvollisuus

Kotikuntalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka velvoittaisi huoneiston omistajan ja haltijan antamaan tarvittaessa tietoja huoneiston asukkaista maistraatille. Kysymyksessä olisi asuntoa muuttaneen henkilön ilmoitusvelvollisuuteen ja tietojenantovelvollisuuteen nähden toissijainen ilmoitusvelvollisuus samaan tapaan kuin nykyisin on rakennuksen omistajalla tai tämän edustajalla sekä valtion ja kunnan viranomaisella.

Ehdotettava uusi ilmoitusvelvollisuus parantaisi maistraatin mahdollisuuksia hankkia henkilön oikean kotikunnan ja asuinpaikan selvittämisessä tarvittavia tietoja ja tarkistaa muutoinkin väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen oikeellisuutta. Uusi ilmoitusvelvollisuus ehdotetaan otettavaksi huomiioon myös lain 12 §:ssä, jossa säädetään maistraatin oikeudesta antaa tarvittaessa velvoite laissa säädetyn velvollisuuden täyttämiseksi. Lain 13 §:ssä tarkoitettu uhkasakon asettamisen mahdollisuus ulottuisi myös huoneiston omistajaan ja haltijaan.

Taloyhtiöiden tietotarpeet

Ennen kotikuntalain voimaantuloa muuttoilmoitusmenettelyä koskevat säännökset si-

sältyivät väestötietolakiin (507/1993), joka tuli voimaan 1 päivänä marraskuuta 1993, ja sitä edeltäneeseen väestökirjalakiin (141/1969). Näihin lakeihin sisältyneiden muuttoilmoitusmenettelyä koskevien säännösten mukaan ilmoitus tuli tehdä kirjallisesti ja toimittaa maistraatille talon edustajan kautta. Laki ei velvoittanut pitämään yllä talokohtaisia asukasluetteloja eli ns. talonkirjoja. Niiden ylläpitäminen oli kuitenkin helpoa, koska lakisääteinen muuttoilmoituslomake kulki maistraatille talon edustajan kautta. Kotikuntalain voimaantulon jälkeen ilmoitus on tullut tehdä suoraan maistraatille ja sen voi tehdä myös puhelimitse tai sähköisesti. Lainsäädännön ja ilmoitustapojen kehittymisen seurauksena taloyhtiöt eivät ole enää voineet pitää yllä omia asukasluetteloitaan talon edustajan kautta maistraatille kierrätetävän muuttoilmoituslomakkeen avulla.

Kotikuntalain voimaantulon jälkeen on eri yhteyksissä tehty ehdotuksia lain muuttamiseksi siten, että muuttajalle tulisi säätää velvollisuus ilmoittaa muutosta myös kiinteistön omistajalle, jotta voitaisiin varmistaa asuntoja kiinteistöosakeyhtiöiden tarvitsemien tietojen saanti.

Eduskunnan hallintovaliokunta on lakialoitteen LA 49/2001 hyväksymistä koskeessa mietinnössään kiinnittänyt huomiota siihen, ettei kotikuntalaissa säädetty muuttoilmoitusmenettely ole toiminut kiinteistön omistajien kannalta moitteettomasti. Valiokunta totesi mietinnössään, että säädettävällä lailla, joka velvoittaa ilmoittamaan maistraatille myös yli kolme kuukautta kestävästä tilapäisestä asumisesta, voidaan arvioida parannettavan myös edellä todettua ongelmallannetta osittain. Valiokunnan mukaan välttämätöntä on kuitenkin ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta voidaan pikaisesti varmistaa asunto- ja kiinteistöyhtiöille ajantasainen ja oikeellinen tieto siitä, keitä asuu yhtiön omistamissa rakennuksissa.

Taloyhtiöt tarvitsevat omaa sisäistä hallintoaan varten tietoja talon asukkaista, jonka vuoksi asukasluetteloiden (talonkirjojen) pitäminen on käytännön syistä perusteltua. Tietojen ylläpitämiseen on useita keinoja. Tiedot uusista asukkaista on yksinkertaisinta kerätä samassa yhteydessä, kun asukas muutoinkin asioi talon edustajan kanssa. Taloyhtiö voi

omilla sisäisillä säännöillään antaa asukastietojen ilmoittamiseen liittyviä määräyksiä. Kiinteistöalan järjestöjen toimesta on laadittu muutosta ilmoittamista varten sisäinen poismuuttolomake taloyhtiön sisäiseen käyttöön. Lisäksi yhtiöiden sisäisiin mallijärjestyssääntöihin on otettu määräys muuttoilmoitusten tekemisvelvoitteesta. Taloyhtiö voi myös käyttää hyväkseen väestötietojärjestelmän tarjoamia tietopalveluita.

Väestötietojärjestelmän tarjoamana peruspalveluna on ajantasainen asukasluettelo, jonka taloyhtiö voi hankkia maistraatista kertaluontoisesti tai säännöllisin väliajoin halutun ajan kohtina. Niin sanotussa jatkuvassa asukastietopalvelussa taloyhtiölle toimitetaan maistraatin kanssa tehtävään yhteistyösopimukseen perustuen ensin talon asukkaiden perustiedot ja sen jälkeen muutostiedot säännöllisin väliajoin. Taloyhtiön edustaja ilmoittaa puolestaan maistraatille väestötietojärjestelmän tiedoissa havaitsemansa puutteet. Tavoitteena on päästä maistraatin ja taloyhtiön välisessä tietojenvaihdossa todelliseen vastavuoroisuuteen siten, että siitä olisi hyötyä kummallekin osapuolelle.

Jatkuvaa asukastietopalvelua ollaan parhaillaan kehittämässä siten, että tiedot voitaisiin välittää verkon kautta sähköisesti taloyhtiölle ja taloyhtiö voisi antaa palautetta maistraatille samoin sähköisesti. Sähköinen tietojen välitys palvelisi erityisesti isompia taloyhtiöitä, joilla on usein käytössään atk-muotoiset asukasrekisterit.

Syyskuun 1 päivänä 2003 voimaan tullut kotikuntalain muutos velvoittaa muuttajan ilmoittamaan myös tilapäisestä asuinpaikasta maistraatille, jos asuminen kestää yli kolme kuukautta. Tämä parantaa osaltaan väestötietojärjestelmän osoitetietojen ajantasaisuutta ja sitä kautta myös taloyhtiöille väestötietojärjestelmästä annettavia palveluita. Palvelun käytettävyyttä parantaa osaltaan myös tähän esitykseen sisältyvä ehdotus muuttopäivän määräytymistä koskevan säännöksen muuttamiseksi, jonka seurauksena henkilön ilmoittama muuttopäivä tulisi nykyistä useammin rekisteröidyksi väestötietojärjestelmään.

Kotikuntalakiin ei ehdoteta lisättäväksi säännöstä, jonka mukaan muuttajalla olisi velvollisuus ilmoittaa muutosta myös taloyh-

tiön edustajalle. Rinnakkainen ilmoitusvelvollisuus saattaisi aiheuttaa kansalaisten keskuudessa sekaannusta ja epätietoisuutta sekä paineita yhdistää maistraatille ja taloyhtiölle tehtävät ilmoitukset yhdeksi ilmoitukseksi. Tällä olisi puolestaan vaikutusta nykyiseen, hyvin toimivaan yhteiseen tiedonkeruuseen Postin kanssa. Asunto- ja kiinteistöyhtiöiden tarvitsema ajantasainen ja oikeellinen tieto siitä, keitä asuu yhtiön omistamissa rakennuksissa, pyritään rekisterihallinnossa varmistamaan taloyhtiöille suunnattuja palveluita kehittämällä.

Palvelujen kehittämisen myötä voidaan harkita myös taloyhtiöiden tarkoituksenmukaisesti rajattua velvoittamista hankkimaan maistraatilta tietoja ja ilmoittamaan maistraatille niissä havaitsemistaan puutteista. Tällaisella muuttajan ilmoitusvelvollisuutta täydentävällä velvollisuudella parannettaisiin väestötietojärjestelmään merkittyjen osoitetietojen ajantasaisuutta ja oikeellisuutta, mikä helpottaisi henkilöiden tavoittamista ja parantaisi näin sekä yleistä että sosiaalista turvallisuutta. Velvollisuuksien asettamista harkittaessa olisi otettava huomioon myös kustannus- ja kustannustenjakokysymykset.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Vaikutukset kansalaisiin ja hallintoon

Muuttoilmoitusten vastaanottaminen myös muualla kuin maistraateissa parantaa kansalaisten palvelua ja lisää joustavuutta laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi.

Muuttoilmoitusten vastaanottamiseen liittyvien tehtävien jakaminen maistraattien kesken helpottaisi erityisesti puhelimitse tehtävien muuttoilmoitusten vastaanottamiseen liittyvien tehtävien keskittämistä tai muuta uudelleen järjestämistä maistraateissa mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla ja lisäisi menettelyn tehokkuutta. Keskittäminen ei aiheuta rekisterihallinnossa lisäresurssitarpeita. Pitkällä tähtäimellä se mahdollistaa näihin tehtäviin nyt käytettävien resurssien siirtämisen maistraatin muihin tehtäviin.

Mahdollisuus tehdä muuttoilmoitus jo kuu-kautta ennen muuttoa lisää joustavuutta ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi ja parantaa siten palvelua kansalaisen kannalta. Uuden osoitteen voi ilmoittaa Postille jo kuu-kautta ennen muuttoa, joten kansalaisen kannalta olisi selkeämpää, että ilmoittamisaika sekä maistraatille että postille olisi sama.

Ilmoittamisajan pidentäminen ennen muuttoa tehtävissä muuttoilmoituksissa saattaa aiheuttaa jonkin verran lisätyötä maistraateille niissä tapauksissa, joissa etukäteen ilmoitettu muutto peruuntuukin myöhemmin. Tämä voidaan kuitenkin hoitaa sisäisillä työjärjestelyillä eikä se aiheuta lisäresurssien tarvetta.

Ehdotettua uutta menettelyä ilmoitusrikemaksun määrittämisessä voidaan pitää kansalaisen kannalta oikeudenmukaisempana, koska maksu määrättäisiin vain niille, jotka ovat kokonaan kieltäytyneet laissa säädetyn ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuutensa täyttämisestä.

2.2. Taloudelliset vaikutukset

Suurin osa ehdotetuista kotikuntalain muutoksista liittyy ilmoitusmenettelyä koskevien säännösten tarkentamiseen ja korjaamiseen vastaamaan nykyistä käytäntöä, minkä vuoksi niillä ei ole vaikutusta nykyisen muuttoilmoitusmenettelyn kustannuksiin. Ilmoitusrikemaksuja ei ole käytännössä määrätty maksettavaksi moneen vuoteen. Maksun määrittämisestä koskevan säännöksen muuttamisella siten, että maksu määrättäisiin vain niille henkilöille, jotka eivät ole noudattaneet maistraatin antamaa velvoitetta, ei arvioida olevan mainittavia taloudellisia vaikutuksia.

Jos muuttoilmoitusten vastaanottoa puhelimitse keskitetään, se aiheuttaa jonkin verran kertaluonteisia kustannuksia. Järjestelyllä tavoitellaan kuitenkin suurempaa toiminnan tehokkuutta ja sitä kautta säästöjä.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä. Valmistelu pohjautuu osaksi vuonna 2001 valmistuneen maistraattien toiminnan ja palvelujen kehittämistä selvittäneen työryhmän ehdotuksiin. Työryhmä teki myös kotikuntalakiin liittyviä muutosehdotuksia, jotka koskevat

muun muassa muuttopäivän määräytymistä, ilmoitusrikemaksua ja tilapäisen asumisen ilmoitusvelvollisuutta. Valmistelussa on lisäksi käytetty hyväksi maistraateille syksyllä 2003 lähetettyyn kotikuntalain muutostarpeita koskevaan kyselyyn saatuja vastauksia.

Eduskunnan hallintovaliokunta on 17 päivänä syyskuuta 2002 pyytänyt sisäasiainministeriöltä selvityksen kotikunnan muuttamista koskevista eräistä rajoituksista (MINS 2/2002 vp), jotka liittyvät kotikuntalain 3 §:n 2 kohtaan.

Valiokunta on 16 päivänä joulukuuta 2002 antanut selvityksen johdosta lausunnon (HaVL 39/2002 vp), jossa valiokunta edellytti, että ensi tilassa asetetaan laajapohjainen työryhmä tai toimikunta, jonka tehtävänä on perus- ja ihmisoikeudet huomioon ottaen arvioida edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön ja rahoitusjärjestelmien sekä kotikuntalain 3 §:n 2 kohdan muuttamiseksi ja että tämän työn vaiheesta, sisällystä, johtopäätöksistä ja ehdotuksista annetaan hallintovaliokunnalle tilannekohtainen selvitys vuoden 2003 loppuun mennessä. Hallintovaliokunnan lausunnon mukaan selvitystyö tulee käynnistää ensisijaisesti sosiaali- ja terveysministeriön toimesta.

Hallintovaliokunnalle 29 päivänä joulukuuta 2003 annetun tilannekohtaisen selvityksen mukaan valiokunnan edellyttämä lainsäädännön muuttamiseen liittyvä selvitystyö tullaan tekemään meneillään olevan kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamista selvittävän hankkeen yhteydessä. Hankkeen määräaika on jatkettu vuoden 2004 loppuun. Kotikuntalain 3 §:n 2 kohdan mahdollinen muuttaminen tullaan siten selvittämään erikseen, minkä vuoksi tähän esitykseen ei sisälly ehdotuksia kotikunnan

määräytymistä koskevien säännösten muuttamisesta. Niiden osalta laaditaan tarvittaessa erillinen hallituksen esitys myöhemmin, kun edellä mainittu selvitystyö on valmistunut ja sen perusteella tehty päätökset tarvittavista jatkotoimenpiteistä.

Esityksestä on pyydetty lausunnot ulkoasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, sisäasiainministeriön kunta-, poliisi- ja ulkomaalaisosastolta, Tietosuojavaltuutetun toimistolta, Verohallitukselta, Kansaneläkelaitokselta, Väestörekisterikeskukselta, maistraateilta, Suomen Kuntaliitolta, Suomen Posti Oyj:ltä, Suomen Kiinteistöliitto ry:ltä, Suomen Isännöitsijäliitto ry:ltä, Suomen Henkikirjoittajayhdistys ry:ltä, Valtion toimihenkilöliitto VALTO ry:ltä ja Valtion ja erityispalvelujen ammattiliitto VAL ry:ltä.

Lausunnonantajat kannattivat yleisesti kotikuntalain muuttamista ja pitivät ehdotettuja muutoksia pääsääntöisesti perusteltuina ja tarpeellisina. Suurin osa maistraateista vastusti muuttoilmoitusten vastaanottamiseen liittyvien tehtävien laajentamista nykyisestä sekä Väestörekisterikeskukselle ehdotettua toimivaltaa tehdä sopimus muuttoilmoitusten vastaanottamisesta muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa. Lausunnoissa esitettiin myös yksittäisiä huomautuksia pykäläehdotuksiin ja esityksen perusteluihin.

Lausunnoissa esitetyt huomautukset on pyritty ottamaan huomioon esityksen jatkovalmistelussa. Lakiehdotusta on täydennetty muun muassa siten, että lakiin sisältyisi erillinen säännös muutto- ja maastamuuttoilmoitusten vastaanottamiseen liittyvien tehtävien hoitamisesta laadittavan sopimuksen vähimmäisisällöstä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

7 §. *Muuttajan ilmoitusvelvollisuus.* Muuttoilmoituksen tekemiselle säädettyä määräaika ehdotetaan pidennettäväksi siten, että ilmoituksen voisi tehdä jo kuukautta ennen muuttopäivää. Muutoksen tarkoituksena on helpottaa ilmoitusvelvollisuuden täyttämistä. Ennen muuttopäivää ilmoitetut tiedot talletetaan erikseen odottamaan ilmoitettua muuttopäivää, jolloin ne rekisteröidään väestötietojärjestelmään. Pykälän 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että perheenjäsenen oikeus ilmoituksen tekemiseen henkilön puolesta koskee vain niitä tilanteita, joissa ilmoituksen tekevä perheenjäsen muuttaa itse mukana. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisäksi selkeyden vuoksi lisättäväksi maininta siitä, että ilmoitusvelvollisuus koskee myös 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tapauksia, joissa kotikunta ei ulkomaille muutosta huolimatta muutu. Velvollisuus ilmoittaa muutosta on olemassa myös silloin, kun henkilö muuttaa pois asunnosta eikä hänelle tämän jälkeen jää vakinaista asuntoa. Ilmoitusvelvollisuus käy nykyisin ilmi epäsuorasti voimassaolevan kotikunta-asetuksen 1 §:n 2 momentista.

7 a §. *Muutto- ja maastamuuttoilmoitus.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 a §, joka sisältää säännökset siitä, millä tavoin muuttoilmoituksen voi tehdä ja mitä tietoja muuttajan on annettava ilmoituksen yhteydessä. Vastaavat säännökset sisältyvät nykyisin kotikunta-asetukseen.

Ilmoitustavoista ehdotetaan säädettäväksi pykälän 1 momentissa. Nykyisen kotikunta-asetuksen 1 §:n 3 momentin mukaan pääsääntönä on ollut, että muuttoilmoitus on tehtävä kirjallisesti. Muut ilmoitustavat on säännöksen mukaan voitu hyväksyä erityisestä syystä, jos henkilön oikeus ilmoituksen tekemiseen voidaan varmistaa ja ilmoitusta voidaan pitää luotettavana.

Puhelimitse tehtävien muuttoilmoitusten vastaanottamista varten perustettiin vuonna 1995 valtakunnallinen puhelinalvelu, jonka myötä puhelimitse tehtyjen ilmoitusten mää-

rä kasvoi merkittävästi seuraavien vuosien aikana. Muuttoilmoituksen on voinut tehdä myös sähköisesti loppuvuodesta 1999 alkaen. Tapahtunut kehitys ehdotetaan otettavaksi laissa huomioon siten, että muut ilmoitustavat mainittaisiin säännöksessä samanveroisina kirjallisen muuttoilmoituksen kanssa.

Muutoin kuin kirjallisesti tehtävien ilmoitusten edellytyksistä säädettäisiin pykälän 2 momentissa, jonka mukaan ilmoitusten hyväksyminen edellyttäisi kuten nykyisinkin, että henkilön oikeus ilmoituksen tekemiseen voidaan varmistaa ja ilmoitusta voidaan pitää luotettavana. Tämä tarkoittaa kansalaisen näkökulmasta sitä, että hänellä ei olisi ehdotonta oikeutta vaatia esimerkiksi puhelimitse tekemänsä ilmoituksen hyväksymistä, vaan tarvittaessa häneltä voitaisiin aina vaatia ilmoituksen tekemistä perinteiseen tapaan kirjallisesti, jos edellä mainittujen edellytysten ei katsota täyttyvän. Ilmoituksen vastaanottajan kannalta tämä tarkoittaa sitä, että puhelimitse tehtyä ilmoitusta ei saa hyväksyä, jos on syntynyt epäily henkilön oikeudesta ilmoituksen tekemiseen tai siitä, että ilmoitus ei ole muutoin luotettava. Puhelimitse tehtävien muuttoilmoitusten luotettavuuden lisäämisessä käytetään ilmoituksia tallennettaessa ja rekisteröitäessä hyväksi myös teknisiä apuvälineitä, joiden avulla on mahdollista estää joko tiettyä henkilöä tai tiettyä huoneistoa koskevien virheellisten muuttoilmoitusten rekisteröinti väestötietojärjestelmään. Sähköisen viestinnän avulla tehtyjen muutto- ja maastamuuttoilmoitusten hyväksyminen edellyttäisi kuten nykyisinkin, että ilmoitus on tehty kansalaisvarmennetta tai muuta luotettavaa tunnistamismenetelmää käyttäen.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi muuttoilmoituksen ja 4 momentissa maastamuuttoilmoituksen yhteydessä annettavista tiedoista. Säännökset vastaavat sisällöltään pääosin kotikunta-asetuksen 1 §:n 1 momentin ja 2 §:n 1 momentin sisältöä. Muilla kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa sekä tilapäistä asuinpaikkaa koskevan

merkinnän tekemistä varten tarpeellisilla tiedoilla tarkoitetaan ilmoituksella annettavia lisätietoja, joiden perusteella voidaan arvioida asumisen vakinaisuutta ja tilapäisyyttä sekä varmistaa muuton rekisteröinti oikeaan rakennukseen ja huoneistoon. Kotikuntaa ja asuinpaikkaa koskevien merkintöjen tekemiseksi tarpeellisten tietojen lisäksi muuttoilmoituksen yhteydessä kerätään myös tieto huoneiston hallintaperusteesta, jonka ilmoittaminen perustuu väestötietolain 13 §:ssä rakennuksen omistajalle ja huoneiston haltijalle säädettyyn ilmoitusvelvollisuuteen. Tieto kerätään kotimaan sisäisten muuttojen yhteydessä. Muuttoilmoituksen yhteydessä voidaan kerätä myös muita väestötietojärjestelmään merkittäviä tietoja. Tällä tarkoitetaan lähinnä henkilön ammattia ja sähköpostiosoitetta koskevia tietoja, joiden ilmoittaminen väestötietojärjestelmään merkittäväksi perustuu väestötietolain 4 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan vapaaehtoisuuteen. Väestötietojärjestelmään merkitään myös tieto henkilön kutsumanimestä, jos se on ilmoitettu muuttoilmoituksen yhteydessä.

7 b §. Ilmoituksen toimittaminen maistraatille. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 b §, joka sisältää säännökset muutto- ja maastamuuttoilmoituksen toimittamisesta toimivaltaiselle maistraatille ja ilmoitusten vastaanottamisesta muussa maistraatissa. Pykälän 1 momentti vastaa sisällöltään kotikunta-asetuksen 1 §:n 1 momenttia ja 2 §:n 2 momenttia. Pykälän 2 momentin mukaan muuttoilmoituksen voisi ottaa vastaan myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu maistraatti. Sisäasiainministeriölle ehdotetaan annettavaksi toimivalta määrätä asetuksella tarkemmin siitä, että ilmoitusten vastaanottamiseen liittyvät tehtävät voitaisiin jakaa tarkoituksenmukaisella tavalla maistraattien kesken. Nykyisin osa maistraateista osallistuu valtakunnallisen muuttoilmoitusten puhelinpalvelun hoitamiseen vapaaehtoisuuteen perustuen. Tarkoituksena on, että ilmoitusten vastaanottaminen voitaisiin keskittää yhteen tai useampaan maistraattiin, jolloin muissa maistraateissa vapautuu resursseja muiden tehtävien hoitamiseen. Tehtävien keskittäminen on tarkoituksenmukaista erityisesti puhelimitse tehtävien ilmoitusten vastaanotossa, mutta tarvittaessa voitaisiin myös kirjallisesti ja

sähköisesti tehtyjen ilmoitusten vastaanottamiseen liittyvät tehtävät keskittää yhteen tai useampaan maistraattiin. Tietojen rekisteröinnistä väestötietojärjestelmään vastaisi kuitenkin edelleen se maistraatti, jolle muutto- tai maastamuuttoilmoitus on tämän pykälän 1 momentin mukaan tehtävä.

7 c §. Ilmoituksen vastaanottaminen muualla kuin maistraatissa. Kotikuntalakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 c §, jossa säädetäisiin mahdollisuudesta ottaa vastaan muutto- ja maastamuuttoilmoituksia myös muualla kuin maistraateissa, jolloin muutto- ja maastamuuttoilmoitusten vastaanottamiseen liittyvä yhteistyö muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa perustuisi kotikuntalain säännöksiin. Nykyinen yhteistyö ilmoitusten keruussa Suomen Posti Oy:n kanssa perustuu yhteispalvelulain nojalla solmittuun sopimukseen. Maistraatti on lisäksi voinut nykyisen kotikunta-asetuksen 4 §:n pykälän nojalla sopia virka-alueellaan toimivien muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa kirjallisen muuttoilmoituksen jättämisestä niille maistraattiin toimitettavaksi.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädetäväksi, että muutto- ja maastamuuttoilmoitukset voitaisiin jättää myös muulle viranomaiselle tai yhteisölle kuin maistraatille asianomaisen viranomaisen tai yhteisön kanssa tehtyyn sopimukseen perustuen. Väestörekisterikeskuksella olisi toimivalta tehdä sopimus viranomaisen tai yhteisön kanssa ilmoitusten vastaanottamiseen liittyvien tehtävien hoitamisesta. Maistraatti vastaa väestötietolain 2 §:n 2 momentin mukaan virka-alueensa rekisteritiedoista ja niiden ylläpidosta, jonka vuoksi Väestörekisterikeskuksen olisi kuuluttava asianomaisia maistraatteja ennen sopimuksen solmimista. Nykyinen yhteispalvelulain nojalla tehty sopimus yhteisestä tiedonkeruusta Suomen Posti Oy:n kanssa koskee sekä kirjallisesti, puhelimitse että sähköisesti tehtyjä muuttoilmoituksia. Ehdotuksen mukaan muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa tehtävä sopimus muuttoilmoitusten vastaanottamisesta voisi koskea esimerkiksi pelkästään kirjallisesti tai pelkästään puhelimitse tehtävien ilmoitusten vastaanottamista. Puhelimitse tehtäviä muuttoilmoituksia vastaanottavina mahdollisina muina tahoina voisi tulla kysymykseen esimerkiksi jokin puhe-

linpalveluihin erikoistunut yhteisö. Suomen edustustot ovat nykyisin ottaneet vastaan kirjallisia maastamuuttoilmoituksia kotikuntaasetuksen 5 §:n 2 momentin nojalla. Tarkoitus on, että tätä käytäntöä jatkettaisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tehtävien siirtämiseen liittyvistä yleisistä edellytyksistä, joiden on täyttyvä niissä tapauksissa, joissa ilmoitusten vastaanottamiseen liittyviä tehtäviä siirrettäisiin muulle kuin viranomaiselle. Tehtävää hoitavalla yhteisöllä tulisi olla siihen tarvittavat voimavarat, kuten riittävät tekniset ja taloudelliset valmiudet sekä riittävästi henkilökuntaa. Yhteisöllä tulisi esimerkiksi olla käytössään tarpeelliset tietojärjestelmät ja tietoliikenneyhteydet niissä tapauksissa, joissa ilmoituksia otetaan vastaan puhelimitse ja ilmoituksen sisältämät tiedot välitetään toimivaltaiselle maistraatille sähköisesti. Lisäksi tehtäviä hoitavien henkilöiden tulee olla perehdytetyjä ja koulutettuja näihin tehtäviin.

Muuttoilmoitusten vastaanottamisessa on kysymys julkisen hallintotehtävän hoitamisesta. Tämän vuoksi pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että tehtävää hoitavat henkilöt toimisivat ilmoituksia vastaanottaessaan ja käsitellessään virkavastuulla. Hyvän hallinnon turvaamiseksi olisi tehtävää hoidettaessa noudatettava hallintolain (434/2003), kielilain (423/2003), saamen kielilain (1086/2003) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännöksiä. Kielilain 25 §:n mukaan viranomaisen on varmistettava, että tehtävää hoidettaessa annetaan kielilain mukaista palvelua, jos tehtävän vastaanottaja määräytyy viranomaisen päätöksen tai muun toimenpiteen taikka viranomaisen ja vastaanottajan välisen sopimuksen perusteella. Koska ehdotuksen mukaan muuttoilmoituksia vastaanottava yksityinen määräytyisi Väestörekisterikeskuksen ja tehtävän vastaanottajan välisen sopimuksen perusteella, tulisi Väestörekisterikeskuksen varmistua ennen sopimuksen solmimista, että tehtävää hoidettaessa annetaan kielilain mukaista palvelua.

7 d §. Sopimus muutto- ja maastamuuttoilmoituksen vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä. Ehdotettavassa uudessa pykälässä säädettäisiin niistä seikoista, joista muutto- ja maastamuuttoilmoitusten vastaanottamista

koskevassa sopimuksessa olisi vähintään sovittava. Säännöksen tarkoituksena on varmistua siitä, että ilmoitusten vastaanottamiseen liittyvät tehtävät tulevat asianmukaisesti hoidetuksi.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan sopimuksessa olisi sovittava, missä laajuudessa sopimusosapuoli hoitaa ilmoitusten vastaanottoa. Sopimus voisi koskea esimerkiksi pelkästään kirjallisesti tai pelkästään puhelimitse tehtävien ilmoitusten vastaanottoa.

Sopimuksessa olisi pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan sovittava henkilötietojen suojaamisesta ja tietoturvasta. Ilmoituksia vastaanotettaessa käsitellään henkilötietoja. Mikäli sopimus koskee puhelimitse tehtävien ilmoitusten vastaanottamista, tehtävä edellyttää käyttöoikeutta tiettyihin, tehtävän hoitamisessa välttämättömiin väestötietojärjestelmän tietoihin. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää varmistua siitä, että henkilötietojen suojasta annetun lainsäädännön vaatimukset tulevat täytetyksi.

Sopimuksessa olisi pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan sovittava siitä, miten henkilöstön perehdyttämisestä ja kouluttamisesta huolehditaan tehtävää hoitavilta henkilöiltä edellytettävän riittävän asiantuntemuksen ja pätevyyden varmistamiseksi. Kohdan 4 mukaan sopimuksessa olisi sovittava myös siitä, miten ilmoitusten käsittelystä aiheutuvat kustannukset jaetaan osapuolten kesken. Kohdan 5 mukaan sopimuksessa olisi sovittava myös sen voimassaolosta, kuten esimerkiksi siitä, onko sopimus määräaikainen vai toistaiseksi voimassaoleva ja millä edellytyksillä sopimus on irtisanottavissa.

7 e §. Muutto- ja maastamuuttoilmoituksen vastaanottamiseen liittyvät tehtävät. Ehdotettavan uuden pykälän 1 momentissa säädettäisiin muutto- ja maastamuuttoilmoitusten vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä. Ilmoituksen vastaanottajan olisi tarkistettava, että ilmoitus sisältää ne tiedot, jotka muutto- ja maastamuuttoilmoituksella on ehdotetun 7 a §:n 3 - 5 momentin mukaan annettava. Jos ilmoitus otetaan vastaan puhelimitse, vastaanottajan tulisi kiinnittää erityistä huomiota ilmoittajan henkilöllisyyden varmistamiseen. Käytännössä tämä tapahtuisi siten, että vastaanottaja tarkistaisi annettujen ohjeiden mukaisesti, että ilmoittaja osaa antaa itsestään ja

mukana muuttavista perheenjäsenistään ilmoituksessa tarvittavat henkilötiedot oikein ja vastata oikein myös henkilöllisyyden varmistamiseksi esitettäviin lisäkysymyksiin.

Pykälän 2 momentti vastaa asiallisesti sisällöltään nykyisen kotikunta-asetuksen 4 §:n 2 momenttia.

7 f §. Yhteispohjoismainen muuttokirja. Pohjoismaasta Suomeen tai Suomesta toiseen pohjoismaahan tapahtuvissa muutoissa sovelletaan kotikuntalain säännösten ohella 6 §:ssä mainittua yhteispohjoismaista sopimusta. Sopimuksen mukaan pohjoismaiden välillä tapahtuvissa muutoissa käytetään niin sanottua yhteispohjoismaista muuttokirjaa. Muuttokirjaa koskeva säännös ehdotetaan nostettavaksi asetuksesta lain tasolle. Säännös vastaa asialliselta sisällöltään kotikunta-asetuksen 3 §:ää. Säännöksen 2 momentin sanamuotoa ehdotetaan kuitenkin tarkistettavaksi vastaamaan paremmin yhteispohjoismaisen sopimuksen tekstiä.

8 §. Muu ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä säädetään niin sanotusta toissijaisesta ilmoitusvelvollisuudesta. Rakennuksen omistaja tai tämän edustaja sekä valtion ja kunnan viranomaiset on tarvittaessa velvollinen antamaan maistraatille tietoja henkilön kotikunnan ja asuinpaikan määräytymistä varten. Pykälän 1 ja 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ilmoitusvelvollisuus koskisi selkeästi myös niitä tilanteita, joissa väestötietojärjestelmään merkittyjen henkilöiden asumistietojen oikeellisuutta on tarpeen tarkistaa laajemminkin kuin vain tietyn yksittäisen henkilön osalta. Ilmoitusvelvollisuus rajoitettaisiin koskemaan vain niitä ilmoitusvelvollisen hallussa olevia tietoja, jotka ovat tarpeellisia henkilön kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymisessä, tilapäisen asuinpaikan merkitsemisessä tai väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen tarkistamisessa. Esimerkiksi rakennuksen omistaja tai tämän edustaja olisi velvollinen antamaan sen omaan asukasluetteloon merkittyjä tietoja.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin vastaava ilmoitusvelvollisuus myös huoneiston omistajalle ja haltijalle. Huoneiston omistajalla tai haltijalla ei ole nykyisin velvollisuutta antaa maistraatille tietoja huoneiston asukkaista.

9 §. Kotikuntaa ja väestökirjanpitokuntaa koskeva merkintä. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että säännöksestä käy ilmi, mikä maistraatti on toimivaltainen tekemään merkinnän väestötietojärjestelmään. Nykyisin merkinnän tekemiseen oikeutettu maistraatti käy ilmi epäsuorasti kotikunta-asetuksen 1 §:n 2 momentista ja 2 §:n 2 momentista, joissa säädetään siitä, mille maistraatille muuttoilmoitus ja maastamuuttoilmoitus on tehtävä. Lisäksi 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi nykyisin asetuksen 6 §:ään sisältyvät tarkemmat säännökset merkinnän tekemiselle tai lisäselvitysten pyytämiseksi asetetusta määräajasta ja väestötietojärjestelmään tehtävästä merkinnästä niissä tapauksissa, joissa henkilön asuinpaikan osoitetta ei voida pitää luotettavana. Maistraatille asetettu määräaika lasketaan siitä, kun ilmoitus on saapunut 7 b §:n 1 momentissa tarkoitetulle toimivaltaiselle maistraatille.

10 §. Muuttopäivä. Nykyisen säännöksen mukaan väestötietojärjestelmään voidaan merkitä henkilön ilmoittama muuttopäivä, jos ilmoitus on tehty viimeistään viikon kuluessa muutosta. Jos ilmoitus on saapunut maistraatille sen jälkeen, muuttopäiväksi merkitään ilmoituksen saapumispäivä. Määräaika, jonka kuluessa maistraatille saapunut muuttoilmoitus sallii väestötietojärjestelmään merkittäväksi henkilön ilmoittaman muuttopäivän, ehdotetaan pidennettäväksi yhteen kuukauteen. Muutoksesta seuraisi, että henkilön ilmoittama muuttopäivä tulisi rekisteröidyksi väestötietojärjestelmään useammassa tapauksissa kuin nykyisin.

12 §. Velvoittaminen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että siitä kävisi selkeästi ilmi, että siinä tarkoitettu velvoite koskee muuttanutta henkilöä. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon 8 §:n 3 momenttiin lisättäväksi ehdotettu uusi ilmoitusvelvollisuus huoneiston omistajalle ja haltijalle. Maistraatin oikeus asettaa tarvittaessa velvoite tietojen antamiseen koskisi rakennuksen omistajan tai tämän edustajan lisäksi myös huoneiston omistajaa ja haltijaa. Valtion ja kunnan viranomaiselle ei voitaisi edelleenkaan asettaa velvoitetta eikä siten myöskään uhkasakkoa.

13 §. *Uhkasakko.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen sisältyvä viittaus 12 §:ään tarkennettaisiin koskemaan 12 §:n 2 momenttia. Uhkasakkoa ei enää asetettaisi muuttajalle, vaan uhkasakon asettaminen ja maksettavaksi määrääminen voisi koskea ainoastaan 8 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja muita ilmoitusvelvollisia kuin muuttajaa.

14 §. *Ilmoitusrikemaksu.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ilmoitusrikemaksun määrääminen kohdistettaisiin sellaisiin henkilöihin, jotka eivät ole noudattaneet maistraatin 12 §:n 1 momentin nojalla antamaa velvoitetta. Ilmoitusrikemaksua ei siten enää määrättäisi niissä tapauksissa, joissa henkilö on tehnyt muuttoilmoituksen, mutta se on saapunut maistraatille myöhemmin kuin laissa säädetyssä määräajassa. Ehdotuksen mukaan maistraatin tulisi määrätä ilmoitusrikemaksu niissä tapauksissa, joissa muuttoilmoituksen tekemiseen velvollinen henkilö ei ole tehnyt ilmoitusta, antanut lisätietoja tai täydentänyt tehtyä muuttoilmoitusta, vaikka maistraatti olisi asettanut tätä koskevan velvoitteen. Maksu voitaisiin jättää määräämättä, jos laiminlyönti on johtunut muuttajasta riippumattomista syistä tai jos sen määrääminen olisi ilmeisen kohtuutonta sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. Maksu ehdotetaan nostettavaksi 50 euroon.

16 §. *Asiavirheen korjaus.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että virheen korjauksesta vastaisi merkinnän tehnyt maistraatti. Säännöksen muuttaminen on tarpeen, koska nykyisen säännöksen mukaan korjauksen saisi kaikissa tapauksissa tehdä vain henkilön kotikunnan tai väestökirjanpito-kunnan maistraatti. Kotikunnan maistraatti ei voi kuitenkaan tehdä korjausta niissä tapauksissa, joissa asiavirheen korjaamista koskeva vaatimus liittyy tehtyyn muuttoilmoitukseen jonkin toisen maistraatin toimialueelle. Henkilö on saattanut esimerkiksi tehdä ilmoituksen vakinaisesta muutosta jonkin toisen maistraatin toimialueelle, mutta tämä maistraatti on hyväksynyt ilmoituksen ainoastaan tilapäisenä muuttona. Jos henkilö katsoo, että merkinnässä on tapahtunut asiavirhe, ja vaatii ilmoituksen rekisteröintiä vakinaisena muuttona, hänen tulisi esittää vaatimuksensa uuden asuinpaikkansa maistraatille, joka ei ole hyväksynyt ilmoitusta vakinai-

sesta muutosta. Henkilön väestötietojärjestelmään merkityn aikaisemman kotikunnan maistraatti ei voi tehdä päätöstä tällaisen vaatimuksen johdosta, koska valta merkinnän tekemiseen on sillä maistraatilla, jonka toimialueella henkilön uusi kotikunta on. Ehdotetun muutoksen jälkeen korjauksen voisi tehdä se maistraatti, joka on tehnyt väestötietojärjestelmään virheelliseksi osoittautuneen merkinnän.

17 §. *Kirjoitusvirheen korjaus.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi vastaava korjaus kuin 16 §:ään.

2. Tarkemmat säännökset

Esityksen mukaan muuttoilmoituksia voisi ottaa vastaan myös muu maistraatti kuin se, jolle ilmoitus on lain mukaan tehtävä ja joka vastaa merkinnän tekemisestä väestötietojärjestelmään. Ilmoitusten vastaanottamiseen liittyvien tehtävien jakamisesta maistraattien kesken säädettäisiin tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun sen on hyväksytty ja vahvistettu, viimeistään kuitenkin syksyllä 2004.

4. Säättämisyjärjestys

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Muutto- ja maastamuuttoilmoituksia tehtäessä muuttaja on velvollinen antamaan henkilötietoja. Ilmoitusten yhteydessä annettavia tietoja koskevat nykyisin asetukseen sisältyvät säännökset ehdotetaan siirrettäväksi lakiin.

Perustuslain 80 §:n mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Kotikuntalaki sisältää jo nykyisin ilmoitusvelvollisuutta koskevat perussäännökset. Esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi lakiin myös nykyisin kotikunta-asetukseen sisältyvät tarkemmat säännökset siitä, millä tavoin muuttoilmoituksen voi tehdä, mitkä tahot voivat

ottaa ilmoituksia vastaan ja mikä maistraatti tekee merkinnän väestötietojärjestelmään.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Kotikuntalaissa ehdotetaan säädettäväksi, että muuttoilmoitusten vastaanottamiseen liittyviä tehtäviä voitaisiin siirtää sekä muille viranomaisille että myös yksityisille sopimukseen perustuen. Laissa säädettäisiin tehtävien siirtämisen edellytyksistä ja siirrettävien tehtävien tarkemmasta sisällöstä. Tehtävien siirtämisellä voidaan lisätä joustavuutta laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden täyttämässä. Joustavilla ilmoitustavoilla voidaan vähentää ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntejä ja parantaa siten väestötietojärjestelmän osoitetietojen laatua.

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan (PeVL 11/1994, 23/1994, 52/2001 ja 11/2002) suhtautunut pidättyvästi sääntelyihin, jotka mahdollistavat julkista valtaa sisältävän toimivallan siirtämisen sopimusperusteisesti. Muuttoilmoitusten vastaanottoon liit-

tyvien tehtävien siirtämiseen ei sisältyisi yksilön perusoikeuksien toteutumisen kannalta merkittävää päätösvaltaa eikä muuta julkisen vallan käyttöä, koska muuttoilmoitusten perusteella tehtävistä merkinnöistä väestötietojärjestelmään vastaisi edelleen toimivaltainen maistraatti kuten nykyisinkin.

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan (esimerkiksi PeVL 45-46, 48 ja 52/2001) edellyttänyt, että perusoikeuksien, oikeusturvan ja muiden hyvän hallinnon vaatimusten noudattamisesta annetaan takeet siinä laissa, jolla tehtävien uskomisesta muulle kuin viranomaiselle säädetään. Säännöspäätteisesti on varmistettava, että hallintotehtävissä noudatetaan asianomaista yleishallinto-oikeudellista sääntelyä. Esitykseen sisältyisivät säännökset muuttoilmoitusten vastaanottamiseen osallistuvissa yhteisöissä tehtävää hoitavien henkilöiden virkavastuusta ja velvollisuudesta noudattaa yleishallinto-oikeudellisia säädöksiä.

Edellä mainitun johdosta hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

kotikuntalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 11 päivänä maaliskuuta 1994 annetun kotikuntalain (201/1994) 20 §,
muutetaan 7 §:n 1 momentti, 8 §, 9 §:n 1 momentti, 10, 12 ja 13 §, 14 §:n 1 ja 2 momentti,
 16 §:n 1 momentti sekä 17 §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 9 §:n 1 momentti, 16 §:n 1 momentti ja 17 §:n 1 momentti laissa
 1650/1995, sekä
lisätään lakiin uusi 7 a–7 f § seuraavasti:

7 §

Muuttajan ilmoitusvelvollisuus

Kun joku muuttaa kotikuntaa tai siellä olevaa asuinpaikkaa, hänen on aikaisintaan kuu-
 kautta ennen muuttopäivää ja viimeistään
 viikon kuluttua muuttopäivästä ilmoitettava
 siitä maistraatille. Ilmoituksen voi muuttavan
 henkilön puolesta tehdä myös hänen muka-
 naan muuttava perheenjäsenensä. Ilmoitus
 on tehtävä myös 5 §:n 2 momentissa tarkoite-
 tuissa tapauksissa sekä, jos joku muuttaa
 asunnosta ja hänelle ei jää vakinaista asun-
 toa.

7 a §

Muutto- ja maastamuuttoilmoitus

Muuttoilmoituksen voi tehdä kirjallisesti,
 puhelimitse, sähköisen viestinnän avulla tai
 asiakaskäynnin yhteydessä suullisesti. Ilmoi-
 tus maahanmuutosta ja maastamuutosta on
 tehtävä kirjallisesti tai sähköisen viestinnän
 avulla.

Muutoin kuin kirjallisesti tehty ilmoitus
 voidaan hyväksyä vain, jos oikeus ilmoituk-
 sen tekemiseen voidaan varmistaa ja ilmoi-

tusta voidaan pitää luotettavana.

Muuttoilmoituksesta tulee käydä ilmi
 muuttavan henkilön nimi, henkilötunnus,
 muuttopäivä, tiedot asunnosta, johon hän
 muuttaa, muut kotikuntaa ja siellä olevaa
 asuinpaikkaa sekä tilapäistä asuinpaikkaa
 koskevan merkinnän tekemistä varten tar-
 peelliset tiedot sekä tieto huoneiston hallin-
 taperusteesta. Muuttoilmoituksen yhteydessä
 voidaan ilmoittaa myös muita väestötietojär-
 jestelmään merkittäviä tietoja. Tiedot samalla
 kertoo muuttavista perheenjäsenistä voidaan
 antaa yhteisellä ilmoituksella.

Maastamuuttoilmoituksesta tulee käydä il-
 mi maasta muuttavan henkilön nimi, henkilö-
 tunnus, muuttopäivä, osoite ulkomailla,
 maastamuuton tarkoitus, ulkomailla oleske-
 lun kesto sekä muut kotikuntaa ja siellä ole-
 vaa asuinpaikkaa sekä tilapäistä asuinpaikkaa
 koskevan merkinnän tekemistä varten tar-
 peelliset tiedot. Maastamuuttoilmoituksen
 yhteydessä voidaan ilmoittaa myös muita vä-
 estötietojärjestelmään merkittäviä tietoja.
 Tiedot samalla kertoo muuttavista perheenjä-
 senistä voidaan antaa yhteisellä ilmoituksel-
 la.

Tilapäistä asuinpaikkaa koskevasta muutto-
 ja maastamuuttoilmoituksesta tulee 3 tai 4
 momentissa säädettyjen tietojen lisäksi käydä
 ilmi tilapäisen oleskelun tarkoitus ja kesto.

Väestörekisterikeskus vahvistaa tässä pykälässä tarkoitettujen ilmoitusten kaavat.

7 b §

Ilmoituksen toimittaminen maistraatille

Muuttoilmoitus tehdään sille maistraatille, jonka virka-alueelle henkilö muuttaa. Jos henkilö muuttaa asunnosta ja hänelle ei jää vakinaista asuntoa, hänen on tehtävä muuttoilmoitus oleskelupaikkansa maistraatille. Maastamuuttoilmoitus tehdään sille maistraatille, jonka virka-alueelta henkilö muuttaa ulkomaille.

Muutto- ja maastamuuttoilmoituksen voi ottaa vastaan myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu maistraatti. Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset muutto- ja maastamuuttoilmoitusten vastaanottamiseen liittyvien tehtävien jakamisesta maistraattien kesken.

7 c §

Ilmoituksen vastaanottaminen muualla kuin maistraatissa

Muutto- ja maastamuuttoilmoitus voidaan jättää myös muulle viranomaiselle tai yhteisölle kuin maistraatille, jos siitä on sovittu viranomaisen tai yhteisön kanssa. Väestörekisterikeskus voi asianomaisia maistraatteja kuultuaan tehdä sopimuksen muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa muutto- ja maastamuuttoilmoitusten vastaanottamisesta ja toimittamisesta maistraatille.

Ilmoitusten vastaanottamisen siirtäminen muulle kuin viranomaiselle edellyttää, että ilmoituksia vastaanottavalla yhteisöllä on riittävät voimavarat ja ilmoituksia vastaanottavilla henkilöillä riittävä asiantuntemus ja pätevyys tehtävän hoitamiseen.

Muutto- ja maastamuuttoilmoituksia vastaanottava henkilö toimii tässä tehtävässään virkavastuulla. Tehtävää hoidettaessa on noudatettava, mitä hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003), saamen kielilaissa (1086/2003) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

7 d §

Sopimus muutto- ja maastamuuttoilmoituksen vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä

Muutto- ja maastamuuttoilmoitusten vastaanottamista koskevassa sopimuksessa on sovittava ainakin:

- 1) ilmoitusten vastaanottamiseen liittyvien tehtävien laajuudesta;
- 2) henkilötietojen suojaamisesta ja tietoturvasta;
- 3) henkilöstön perehdyttämisestä ja koulutamisesta;
- 4) kustannusten jaosta;
- 5) sopimuksen voimassaolosta ja päättymisestä.

7 e §

Muutto- ja maastamuuttoilmoituksen vastaanottamiseen liittyvät tehtävät

Ilmoituksen vastaanottajan on tarkistettava, että ilmoitus sisältää 7 a §:n 3–5 momentissa tarkoitettut tiedot. Jos ilmoitus tehdään puhelimitse, ilmoituksen vastaanottajan on lisäksi huolehdittava siitä, että ilmoitus täyttää 7 a §:n 2 momentissa säädetty edellytykset. Ilmoituksen vastaanottajan on toimitettava ilmoituksen sisältämät tiedot viivytyksettä 7 b §:n 1 momentissa tarkoitettulle maistraatille.

Ilmoitus, jonka on ottanut vastaan muu viranomainen tai yhteisö kuin 7 b §:n 1 momentissa tarkoitettu maistraatti, katsotaan tehdyksi 7 §:ssä säädettyssä määräajassa, jos se on otettu vastaan määräajan kuluessa.

7 f §

Yhteispohjoismainen muuttokirja

Kun joku muuttaa Suomeen toisesta pohjoismaasta, hänen tulee esittää maistraatille lähtömaan paikallisen rekisteriviranomaisen antama yhteispohjoismainen muuttokirja. Jollei hänellä ole tällaista asiakirjaa, maistraatin on hankittava se viran puolesta lähtömaan paikalliselta rekisteriviranomaiselta.

Kun joku muuttaa Suomesta toiseen pohjoismaahan, hänen on ilmoitettava siitä asianomaiselle maistraatille. Maistraatin on heti

annettava muuttavalle henkilölle yhteispohjoismainen muuttokirja toisen pohjoismaan paikallista rekisteriviranomaista varten.

8 §

Muu ilmoitusvelvollisuus

Rakennuksen omistaja tai tämän edustaja on tarvittaessa velvollinen antamaan maistraatille kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä, tilapäisen asuinpaikan merkitsemistä sekä väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen tarkistamista varten tarpeellisia, hallussaan olevia tietoja rakennuksessa asuvista tai asuneista.

Valtion ja kunnan viranomaisena on tarvittaessa velvollinen antamaan tarpeellisia, hallussaan olevia tietoja maistraatille kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä, tilapäisen asuinpaikan merkitsemistä sekä väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen tarkistamista varten.

Huoneiston omistaja ja haltija on tarvittaessa velvollinen antamaan maistraatille kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä, tilapäisen asuinpaikan merkitsemistä sekä väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen tarkistamista varten tarpeellisia, hallussaan olevia tietoja huoneistossa asuvista tai asuneista.

9 §

Kotikuntaa ja väestökirjanpitokuntaa koskeva merkintä

Kun 7 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tullut 7 b §:n 1 momentissa tarkoitettulle maistraatille, sen on tehtävä väestötietojärjestelmään ilmoituksen mukainen merkintä kotikunnasta ja siellä olevasta asuinpaikasta tai tilapäisestä asuinpaikasta taikka merkittävä Suomen kansalaiselle väestökirjanpitokunta ulkomaille tapahtuneen vakinaisen muuton perusteella. Merkintää ei kuitenkaan saa tehdä, jos ilmoitus on ilmeisesti tosiasioiden vastainen taikka puutteellinen tai muuten sellainen, ettei sen perusteella voi tehdä luotettavaa merkintää. Merkintä on tehtävä tai tarvittavat lisäselvitykset pyydettävä kolmen arkipäivän kuluessa

sa ilmoituksen saapumisesta. Jos henkilöllä ei ole asuntoa, hänet merkitään väestötietojärjestelmään kunnassa vailla vakinaista asuntoa olevaksi. Jos asuinpaikan osoitetta ei voida pitää luotettavana, väestötietojärjestelmään voidaan merkitä vain kotikunta.

10 §

Muuttopäivä

Muuttopäiväksi katsotaan ilmoitettu päivä, jos ilmoitus on tehty kuukauden kuluessa muutosta. Jos ilmoitus saapuu tämän jälkeen, muuttopäiväksi katsotaan ilmoituksen saapumispäivä. Jos maistraatti tekee väestötietojärjestelmään merkinnän muutosta muulta kuin muuttavalta henkilöltä tai hänen perheenjäseneltään saamiensa tietojen perusteella, muuttopäiväksi katsotaan merkinnän tekemisen päivä.

12 §

Velvoittaminen

Jos muuttava henkilö on laiminlyönyt tässä laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tai velvollisuuden antaa lisätietoja, maistraatin on velvoitettava hänet määräajassa täyttämään velvollisuutensa. Jos väestötietojärjestelmään ei ole tehdyn ilmoituksen perusteella voitu tehdä kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa tai tilapäistä asuinpaikkaa koskevaa merkintää, maistraatin on velvoitettava ilmoituksen tehnyt määräajassa täydentämään ilmoitusta. Maistraatin on samalla ilmoitettava, että laiminlyönti ei estä merkinnän tekemistä tai asian ratkaisemista. Velvoite voidaan erityisestä syystä jättää antamatta.

Maistraatti voi oikean kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä, tilapäisen asuinpaikan merkitsemistä tai väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen tarkistamista varten velvoittaa rakennuksen omistajan tai tämän edustajan antamaan määräajassa tietoja rakennuksessa asuvista tai asuneista sekä huoneiston omistajan tai haltijan antamaan tietoja huoneistossa asuvista tai asuneista.

13 §

Uhkasakko

Jos 12 §:n 2 momentin nojalla annettua velvoitetta ei ole noudatettu, maistraatti voi asettaa uuden velvoitteen ja sen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon sekä tuomita uhkasakon maksettavaksi siten kuin uhkasakko-laissa (1113/1990) säädetään.

14 §

Ilmoitusrikemaksu

Jos muuttava henkilö ei ole noudattanut maistraatin 12 §:n 1 momentin nojalla asetamaa velvoitetta, maistraatin on määrättävä hänen maksettavakseen 50 euron suuruinen ilmoitusrikemaksu. Maksu voidaan jättää määräämättä, jos laiminlyönti on ilmeisesti johtunut muuttajasta riippumattomista syistä taikka jos maksun määrääminen olisi ilmeisen kohtuutonta sairauden tai muun vastavan syyn vuoksi.

Ilmoitusrikemaksua ei saa määrätä alle 15-vuotiaalle.

16 §

Asiavirheen korjaus

Jos 9 ja 10 §:n nojalla tehty kotikuntaa tai

siellä olevaa asuinpaikkaa, tilapäistä asuinpaikkaa taikka väestökirjanpitokuntaa koskeva merkintä perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka väärään lain soveltamiseen, merkinnän tehnyt maistraatti voi omasta aloitteestaan tai sen vaatimuksesta, jota merkintä koskee, korjata virheen. Ennen kuin maistraatti korjaa virheen omasta aloitteestaan, sen on varattava sille, jota merkintä koskee, tilaisuus antaa määräajassa selvitys asiasta. Määräajan laiminlyöminen ei ole esteenä virheen korjaukselle.

17 §

Kirjoitusvirheen korjaus

Jos 9 ja 10 §:n nojalla tehdyssä kotikuntaa tai siellä olevaa asuinpaikkaa, tilapäistä asuinpaikkaa taikka väestökirjanpitokuntaa koskevassa merkinnässä on ilmeinen kirjoitusvirhe, sen maistraatin, joka on tehnyt merkinnän, on omasta aloitteestaan tai sen vaatimuksesta, jota merkintä koskee, korjattava virhe.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 30 päivänä huhtikuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Alue- ja kuntaministeri *Hannes Manninen*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

kotikuntalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 11 päivänä maaliskuuta 1994 annetun kotikuntalain (201/1994) 20 §,
muutetaan 7 §:n 1 momentti, 8 §, 9 §:n 1 momentti, 10, 12 ja 13 §, 14 §:n 1 ja 2 momentti,
 16 §:n 1 momentti sekä 17 §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 9 §:n 1 momentti, 16 §:n 1 momentti ja 17 §:n 1 momentti laissa
 1650/1995, sekä
lisätään lakiin uusi 7 a–7 f § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

7 §

Muuttajan ilmoitusvelvollisuus

Kun henkilö muuttaa kotikuntaa tai siellä olevaa asuinpaikkaa, hänen on aikaisintaan viikkoa ennen muuttopäivää ja viimeistään viikon kuluttua muuttopäivästä ilmoitettava siitä rekisteritoimistolle. Ilmoituksen voi henkilön puolesta tehdä myös hänen perheenjäsenensä

Ehdotus

7 §

Muuttajan ilmoitusvelvollisuus

Kun *joku* muuttaa kotikuntaa tai siellä olevaa asuinpaikkaa, hänen on aikaisintaan *kuukautta* ennen muuttopäivää ja viimeistään viikon kuluttua muuttopäivästä ilmoitettava siitä *maistraatille*. Ilmoituksen voi *muuttavan* henkilön puolesta tehdä myös hänen *mukanaan muuttava* perheenjäsenensä. *Ilmoitus on tehtävä myös 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sekä, jos joku muuttaa asunnosta ja hänelle ei jää vakinaista asuntoa.*

7 a §

Muutto- ja maastamuuttoilmoitus

Muuttoilmoituksen voi tehdä kirjallisesti, puhelimitse, sähköisen viestinnän avulla tai asiakaskäynnin yhteydessä suullisesti. Ilmoitus maahanmuutosta ja maastamuutosta on tehtävä kirjallisesti tai sähköisen viestinnän avulla.

Muutoin kuin kirjallisesti tehty ilmoitus voidaan hyväksyä vain, jos oikeus ilmoituksen tekemiseen voidaan varmistaa ja ilmoitusta voidaan pitää luotettavana.

Muuttoilmoituksesta tulee käydä ilmi muuttavan henkilön nimi, henkilötunnus,

muuttopäivä, tiedot asunnosta, johon hän muuttaa, muut kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa sekä tilapäistä asuinpaikkaa koskevan merkinnän tekemistä varten tarpeelliset tiedot sekä tieto huoneiston hallintaperusteesta. Muuttoilmoituksen yhteydessä voidaan ilmoittaa myös muita väestötietojärjestelmään merkittäviä tietoja. Tiedot samalla kertaa muuttavista perheenjäsenistä voidaan antaa yhteisellä ilmoituksella.

Maastamuuttoilmoituksesta tulee käydä ilmi maasta muuttavan henkilön nimi, henkilötunnus, muuttopäivä, osoite ulkomailla, maastamuuton tarkoitus, ulkomailla oleskelun kesto sekä muut kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa sekä tilapäistä asuinpaikkaa koskevan merkinnän tekemistä varten tarpeelliset tiedot. Maastamuuttoilmoituksen yhteydessä voidaan ilmoittaa myös muita väestötietojärjestelmään merkittäviä tietoja. Tiedot samalla kertaa muuttavista perheenjäsenistä voidaan antaa yhteisellä ilmoituksella.

Tilapäistä asuinpaikkaa koskevasta muutto- ja maastamuuttoilmoituksesta tulee 3 tai 4 momentissa säädettyjen tietojen lisäksi käydä ilmi tilapäisen oleskelun tarkoitus ja kesto.

Väestörekisterikeskus vahvistaa tässä pykälässä tarkoitettujen ilmoitusten kaavat.

7 b §

Ilmoituksen toimittaminen maistraatille

Muuttoilmoitus tehdään sille maistraatille, jonka virka-alueelle henkilö muuttaa. Jos henkilö muuttaa asunnosta ja hänelle ei jää vakinaista asuntoa, hänen on tehtävä muuttoilmoitus oleskelupaikkansa maistraatille. Maastamuuttoilmoitus tehdään sille maistraatille, jonka virka-alueelta henkilö muuttaa ulkomaille.

Muutto- ja maastamuuttoilmoituksen voi ottaa vastaan myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu maistraatti. Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset muutto- ja maastamuuttoilmoitusten vastaanottamiseen liittyvien tehtävien jakamisesta maistraattien kesken.

7 c §

Ilmoituksen vastaanottaminen muualla kuin maistraatissa

Muutto- ja maastamuuttoilmoitus voidaan jättää myös muulle viranomaiselle tai yhteisölle kuin maistraatille, jos siitä on sovittu viranomaisen tai yhteisön kanssa. Väestörekisterikeskus voi asianomaisia maistraatteja kuultuaan tehdä sopimuksen muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa muutto- ja maastamuuttoilmoitusten vastaanottamisesta ja toimittamisesta maistraatille.

Ilmoitusten vastaanottamisen siirtäminen muulle kuin viranomaiselle edellyttää, että ilmoituksia vastaanottavalla yhteisöllä on riittävät voimavarat ja ilmoituksia vastaanottavilla henkilöillä riittävä asiantuntemus ja pätevyys tehtävän hoitamiseen.

Muutto- ja maastamuuttoilmoituksia vastaanottava henkilö toimii tässä tehtävässään virkavastuulla. Tehtävää hoidettaessa on noudatettava, mitä hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003), saamen kielilaissa (1086/2003) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

7 d §

Sopimus muutto- ja maastamuuttoilmoituksen vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä

Muutto- ja maastamuuttoilmoitusten vastaanottamista koskevassa sopimuksessa on sovittava ainakin:

- 1) ilmoitusten vastaanottamiseen liittyvien tehtävien laajuudesta;*
- 2) henkilötietojen suojaamisesta ja tietoturvasta;*
- 3) henkilöstön perehdyttämisestä ja kouluttamisesta;*
- 4) kustannusten jaosta;*
- 5) sopimuksen voimassaolosta ja päättämisestä*

7 e §

Muutto- ja maastamuuttoilmoituksen vastaanottamiseen liittyvät tehtävät

Ilmoituksen vastaanottajan on tarkistetta-

va, että ilmoitus sisältää 7 a §:n 3–5 momentissa tarkoitetut tiedot. Jos ilmoitus tehdään puhelimitse, ilmoituksen vastaanottajan on lisäksi huolehdittava siitä, että ilmoitus täyttää 7 a § :n 2 momentissa säädetyt edellytykset. Ilmoituksen vastaanottajan on toimitettava ilmoituksen sisältämät tiedot viivytyksettä 7 b §:n 1 momentissa tarkoitetulle maistraatille.

Ilmoitus, jonka on ottanut vastaan muu viranomainen tai yhteisö kuin 7 b §:n 1 momentissa tarkoitettu maistraatti, katsotaan tehdyksi 7 §:ssä säädetyssä määräajassa, jos se on otettu vastaan määräajan kuluessa.

7 f §

Yhteispohjoismainen muuttokirja

Kun joku muuttaa Suomeen toisesta pohjoismaasta, hänen tulee esittää maistraatille lähtömaan paikallisen rekisteriviranomaisen antama yhteispohjoismainen muuttokirja. Jollei hänellä ole tällaista asiakirjaa, maistraatin on hankittava se viran puolesta lähtömaan paikalliselta rekisteriviranomaiselta.

Kun joku muuttaa Suomesta toiseen pohjoismaahan, hänen on ilmoitettava siitä asianomaiselle maistraatille. Maistraatin on heti annettava muuttavalle henkilölle yhteispohjoismainen muuttokirja toisen pohjoismaan paikallista rekisteriviranomaista varten.

8 §

Muu ilmoitusvelvollisuus

Sen rakennuksen omistaja tai tämän edustaja, johon henkilö muuttaa tai josta hän muuttaa, on tarvittaessa velvollinen antamaan rekisteritoimistolle tietoja rakennuksessa asuvista tai asuneista henkilöistä kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä varten.

Valtion ja kunnan viranomainen on tarvittaessa velvollinen antamaan hallussaan olevia tietoja rekisteritoimistolle henkilön kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä varten.

8 §

Muu ilmoitusvelvollisuus

Rakennuksen omistaja tai tämän edustaja on tarvittaessa velvollinen antamaan maistraatille kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä, tilapäisen asuinpaikan merkitsemistä sekä väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen tarkistamista varten tarpeellisia, hallussaan olevia tietoja rakennuksessa asuvista tai asuneista.

Valtion ja kunnan viranomainen on tarvittaessa velvollinen antamaan tarpeellisia, hallussaan olevia tietoja maistraatille kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan mää-

räytymistä, tilapäisen asuinpaikan merkitsemistä sekä väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen tarkistamista varten.

Huoneiston omistaja ja haltija on tarvittaessa velvollinen antamaan maistraatille kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä, tilapäisen asuinpaikan merkitsemistä sekä väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen tarkistamista varten tarpeellisia, hallussaan olevia tietoja huoneistossa asuvista tai asuneista.

9 §

Kotikuntaa ja väestökirjanpitokuntaa koskeva merkintä

Kun 7 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tullut rekisteritoimistolle, sen on välittömästi tehtävä väestötietojärjestelmään ilmoituksen mukainen merkintä henkilön kotikunnasta ja siellä olevasta asuinpaikasta taikka merkittävä Suomen kansalaiselle väestökirjanpitokunta ulkomaille tapahtuneen vakinaisen muuton perusteella. Merkintää ei kuitenkaan saa tehdä, jos ilmoitus on ilmeisesti tosiasioiden vastainen, puutteellinen tai muuten sellainen, ettei merkintää voida sen perusteella luotettavasti tehdä. Jos henkilöllä ei ole asuntoa, merkitään hänet väestötietojärjestelmään kunnassa vailla vakinaista asuntoa olevaksi.

9 §

Kotikuntaa ja väestökirjanpitokuntaa koskeva merkintä

Kun 7 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tullut 7 b §:n 1 momentissa tarkoitettulle maistraatille, sen on tehtävä väestötietojärjestelmään ilmoituksen mukainen merkintä kotikunnasta ja siellä olevasta asuinpaikasta tai tilapäisestä asuinpaikasta taikka merkittävä Suomen kansalaiselle väestökirjanpitokunta ulkomaille tapahtuneen vakinaisen muuton perusteella. Merkintää ei kuitenkaan saa tehdä, jos ilmoitus on ilmeisesti tosiasioiden vastainen taikka puutteellinen tai muuten sellainen, ettei sen perusteella voi tehdä luotettavaa merkintää. Merkintä on tehtävä tai tarvittavat lisäselvitykset pyydettyä kolmen arkipäivän kuluessa ilmoituksen saapumisesta. Jos henkilöllä ei ole asuntoa, hänet merkitään väestötietojärjestelmään kunnassa vailla vakinaista asuntoa olevaksi. Jos asuinpaikan osoitetta ei voida pitää luotettavana, väestötietojärjestelmään voidaan merkitä vain kotikunta.

10 §

Muuttopäivä

Henkilön muuttopäiväksi katsotaan ilmoitettu päivä, jos ilmoitus on tehty säädetyssä määräajassa. Jos ilmoitus saapuu myöhästyneenä, katsotaan muuttopäiväksi ilmoituksen saapumispäivä. Milloin rekisteritoimisto tekee väestötietojärjestelmään merkinnän henkilön muutosta muulta kuin

10 §

Muuttopäivä

Muuttopäiväksi katsotaan ilmoitettu päivä, jos ilmoitus on tehty kuukauden kuluessa muutosta. Jos ilmoitus saapuu tämän jälkeen, muuttopäiväksi katsotaan ilmoituksen saapumispäivä. Jos maistraatti tekee väestötietojärjestelmään merkinnän muutosta muulta kuin muuttavalta henkilöltä tai hä-

muuttajalta tai hänen perheenjäseneltään saamiensa tietojen perusteella, muuttopäiväksi katsotaan merkinnän tekemisen päivä.

12 §

Velvoittaminen

Jos joku on laiminlyönyt tässä laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tai velvollisuuden antaa lisätietoja, rekisteritoimiston on velvoitettava hänet määräajassa täyttämään velvollisuutensa. Jos annetun ilmoituksen perusteella väestötietojärjestelmään ei ole voitu tehdä *henkilön* kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa koskevaa merkintää, rekisteritoimiston on velvoitettava hänet määräajassa täydentämään ilmoitusta. Rekisteritoimiston on samalla ilmoitettava, että laiminlyönti ei estä merkinnän tekemistä tai asian ratkaisemista. Velvoite voidaan erityisestä syystä jättää antamatta.

Rekisteritoimisto voi *henkilön* oikean kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä varten velvoittaa rakennuksen omistajan tai tämän edustajan antamaan määräajassa tietoja rakennuksessa asuvista tai asuneista *henkilöistä*.

13 §

Uhkasakko

Jos 12 §:n nojalla annettua velvoitetta ei ole noudatettu, rekisteritoimisto voi asettaa uuden velvoitteen ja sen noudattamisen tehostamiseksi uhkasakon sekä määrätä sen maksettavaksi siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

14 §

Ilmoitusrikemaksu

Jos 7 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus henkilön muutosta ei ole tullut määrä-

nen perheenjäseneltään saamiensa tietojen perusteella, muuttopäiväksi katsotaan merkinnän tekemisen päivä.

12 §

Velvoittaminen

Jos *muuttava henkilö* on laiminlyönyt tässä laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tai velvollisuuden antaa lisätietoja, *maistraatin* on velvoitettava hänet määräajassa täyttämään velvollisuutensa. Jos väestötietojärjestelmään ei ole *tehdyn* ilmoituksen perusteella voitu tehdä kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa *tai tilapäistä asuinpaikkaa* koskevaa merkintää, *maistraatin* on velvoitettava *ilmoituksen tehnyt* määräajassa täydentämään ilmoitusta. *Maistraatin* on samalla ilmoitettava, että laiminlyönti ei estä merkinnän tekemistä tai asian ratkaisemista. Velvoite voidaan erityisestä syystä jättää antamatta.

Maistraatti voi oikean kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymistä, *tilapäisen asuinpaikan merkitsemistä tai väestötietojärjestelmään merkittyjen tietojen tarkistamista* varten velvoittaa rakennuksen omistajan tai tämän edustajan antamaan määräajassa tietoja rakennuksessa asuvista tai asuneista *sekä huoneiston omistajan tai haltijan antamaan tietoja huoneistossa asuvista tai asuneista*.

13 §

Uhkasakko

Jos 12 §:n 2 momentin nojalla annettua velvoitetta ei ole noudatettu, *maistraatti* voi asettaa uuden velvoitteen ja sen noudattamisen *tehosteeksi* uhkasakon sekä *tuomita uhkasakon* maksettavaksi siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

14 §

Ilmoitusrikemaksu

Jos *muuttava henkilö ei ole noudattanut maistraatin 12 §:n 1 momentin nojalla an-*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ajassa rekisteritoimistolle, sen on määrättävä hänen maksettavakseen 200 markan suuruisen ilmoitusrikemaksu. Maksu voidaan kuitenkin jättää määräämättä, jos viivästys on ollut vähäinen tai se on ilmeisesti johtunut muuttajasta riippumattomista syistä taikka jos sen määrääminen olisi ilmeisen kohtuutonta sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Ilmoitusrikemaksua ei saa määrätä alle viisitoistavuotiaalle lapselle eikä henkilölle, jolle saman laiminlyönnin johdosta on määrätty maksettavaksi tässä laissa säädetty uhkasakko.

tamaa velvoitetta, maistraatin on määrättävä hänen maksettavakseen 50 euron suuruisen ilmoitusrikemaksu. Maksu voidaan jättää määräämättä, jos laiminlyönti on ilmeisesti johtunut muuttajasta riippumattomista syistä taikka jos maksun määrääminen olisi ilmeisen kohtuutonta sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Ilmoitusrikemaksua ei saa määrätä alle 15-vuotiaalle.

16 §

Asiavirheen korjaus

Jos 9 ja 10 §:n nojalla tehty kotikuntaa tai siellä olevaa asuinpaikkaa taikka väestökirjanpitokuntaa koskeva merkintä perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka väärään lain soveltamiseen, voi se rekisteritoimisto, jonka toimialueella henkilön kotikunta tai väestökirjanpitokunta on, omasta aloitteestaan tai henkilön vaatimuksesta korjata virheen. Ennen kuin rekisteritoimisto tekee virheen korjauksen omasta aloitteestaan, sen on varattava asianomaiselle henkilölle tilaisuus antaa määräajassa selvitys asiasta. Määräajan laiminlyöminen ei ole esteenä virheen korjaukselle.

16 §

Asiavirheen korjaus

Jos 9 ja 10 §:n nojalla tehty kotikuntaa tai siellä olevaa asuinpaikkaa, tilapäistä asuinpaikkaa taikka väestökirjanpitokuntaa koskeva merkintä perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka väärään lain soveltamiseen, merkinnän tehnyt maistraatti voi omasta aloitteestaan tai sen vaatimuksesta, jota merkintä koskee, korjata virheen. Ennen kuin maistraatti korjaa virheen omasta aloitteestaan, sen on varattava sille, jota merkintä koskee, tilaisuus antaa määräajassa selvitys asiasta. Määräajan laiminlyöminen ei ole esteenä virheen korjaukselle.

17 §

Kirjoitusvirheen korjaus

Jos 9 ja 10 §:n nojalla tehdyssä kotikuntaa tai siellä olevaa asuinpaikkaa taikka väestökirjanpitokuntaa koskevassa merkinnässä on ilmeinen kirjoitusvirhe, on sen rekisteritoimiston, jonka toimialueella henkilön kotikunta taikka väestökirjanpitokunta on, omasta aloitteestaan tai henkilön vaatimuksesta korjattava se.

17 §

Kirjoitusvirheen korjaus

Jos 9 ja 10 §:n nojalla tehdyssä kotikuntaa tai siellä olevaa asuinpaikkaa, tilapäistä asuinpaikkaa taikka väestökirjanpitokuntaa koskevassa merkinnässä on ilmeinen kirjoitusvirhe, sen maistraatin, joka on tehnyt merkinnän, on omasta aloitteestaan tai sen vaatimuksesta, jota merkintä koskee, korjattava virhe.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 200*

*Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimen-
piteisiin.*